

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POHLED DVOU GENERACÍ ŽEN NA NESEZDANÉ SOUŽITÍ A MANŽELSTVÍ

MARKÉTA MAZANOVÁ

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Bibliografický záznam

MAZANOVÁ, M. *Pohled dvou generací žen na nesezdané soužití a manželství*. Praha, 2013. 50 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28. června 2013

.....
Markéta Mazanová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Miloslavě Turkové, CSc. za cenné rady i připomínky, které mi v průběhu psaní bakalářské práce velice pomohly.

OBSAH

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1. DRUHÁ DEMOGRAFICKÁ TRANZICE	8
2. MANŽELSTVÍ.....	10
2.1. Manželství v ČR	11
2.2. Motivy k uzavření sňatku	12
2.3. Manželství a svoboda	13
3. NESEZDANÉ SOUŽITÍ	15
3.1. Typologie nesezdaného soužití.....	15
3.2. Rozšířenost nesezdaného soužití	16
3.3. Nesezdané soužití v ČR.....	17
3.5. Výzkumy zaměřené na nesezdané soužití	18
3.6. Výhody a nevýhody nesezdaného soužití.....	19
4. ALTERNATIVNÍ FORMY MIMOMANŽELSKÝCH SOUŽITÍ	21
4.1. Singles.....	21
4.2. LAT - oddělené soužití	22
PRAKTICKÁ ČÁST	24
1. VYMEZENÍ VÝZKUMU	24
1.1. Technika sběru dat.....	24
1.2. Výzkumný vzorek, prostředí výzkumu, charakteristika respondentek.....	25
1.3. Charakteristika respondentek.....	26
1.4. Analýza získaných dat	27
2. ANALÝZA ROZHOVORŮ.....	28
2.1. <i>Jak vnímají respondentky obou generací nesezdané soužití?</i>	28
2.2. <i>Jak přistupují respondentky k manželství?</i>	36
2.3. <i>Význam a budoucnost manželství?</i>	40
ZÁVĚR.....	46
SEZNAM LITERATURY.....	48
SEZNAM PŘÍLOH	51

ÚVOD

Na uzavření manželského svazku bylo dříve společností nahlíženo jako na jednu z přirozených a neodmyslitelných součástí, kterou si ve svém životě prošla většina lidí. Nejen, že se manželství těšilo velké oblibě, ale bylo také považováno za stabilizační prvek společnosti. Charakter manželství a další proměny v demografickém chování u mladých lidí se v Evropě (zejména ve skandinávských a západních zemích) mění zhruba od poloviny 60. let, nicméně je nutné podotknout, že v naší zemi byl tento trend o několik desítek let opožděn. K proměnám instituce manželství a věkovým změnám při zakládání rodiny, u nás dochází v průběhu 90. let společně s pádem komunistického režimu. Od této doby se i u nás začínají stále více prosazovat alternativní formy partnerského soužití, které byly v Evropě již dávno rozšířeny.

V současné české společnosti narůstá podíl mladých lidí, kteří upřednostňují alternativní formy soužití před uzavřením manželství. Mezi varianty, s nimiž se u nás můžeme nejčastěji setkat, patří nesezdané soužití (kohabitance), singles, ale také oddělené soužití. I proto se realizovala řada šetření, která jsou v kompetenci různých výzkumných organizací, aby zjistila společenské postoje k těmto formám soužití. V práci bude některým těmto výzkumům věnována pozornost. Pro lepší porozumění dané problematice, budou přiblíženy závěry, k nimž se v rámci těchto uskutečněných výzkumů dospělo. Zároveň budou některé pasáže doplněny demografickými daty.

V souvislosti s tím, jak se obliba nesezdaného soužití mezi mladými lidmi neustále zvyšuje, považují ho někteří sociologové za „moderní variantu partnerského života typickou pro novou společenskou situaci, v níž mladí lidé již nepotřebují svůj vztah formálně stvrzovat“ (Hamplová, Pikálková, 2002: 127).

Se změnami, které se podílely na proměně demografického chování, souvisí i proměna postavení a role ženy. V dnešních demokratických společnostech disponují ženy víceméně neomezenými možnostmi volby. V rámci partnerských vztahů se mohou rozhodovat podle vlastního uvážení a to bez ohledu na společenské mínění, jako tomu bývalo dříve.¹ Žít s někým v nesezdaném soužití a zůstat svobodná už z daleka nevzbuzuje tolik emocí. Tato situace se odráží i ve statistických datech, kdy narůstá podíl nesezdaných soužití a naopak

¹ Ve velkých městech je společenská kontrola mizivá, kdežto na venkově do určité míry stále existuje.

průběžně klesá počet oficiálně uzavřených manželských svazků. Tyto skutečnosti ovlivnily volbu tématu předkládané bakalářské práce. Dalším motivem vedoucí k výběru tohoto tématu je, že se tyto proměny jednoduše dotýkají nás všech. Nejen, že se o tomto jevu dočteme v řadě českých i zahraničních publikacích, ale slýcháme se o něm často bavit jak zástupce mladší, tak i starší věkové generace.

Základním cílem této práce je tedy zjistit, jak na tuto situaci v českém prostředí pohlízejí dvě generace žen. Na jedné straně budou do vzorku zařazeny představitelky generace babiček, které samy ve své životní strategii vstup do manželství a následné manželské soužití realizovaly. Na druhé straně bude vzorek doplněn jejich vnučkami, které v současnosti žijí v domácnosti s partnerem, aniž by svůj vztah formálně stvrdili. Předkládaná práce je složena ze dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol, ve kterých se podrobněji zaměřím na manželství, nesezdané soužití a motivy, které sehrávají důležitý činitel v rozhodování, proč žít v nesezdaném svazku nebo v manželství, a v neposlední řadě také výhodami a nevýhodami obou zmíněných variant. V třetí kapitole je pro doplnění stručně věnován prostor i jiným alternativním formám jako je například singles nebo oddělené soužití.² V praktické části jsou charakterizovány postupně jednotlivé kroky vlastního výzkumu, analýzy a interpretace nashromážděných informací. V závěru jsou ještě stručně shrnuty hlavní a nejdůležitější výsledky vzešlé z výzkumu.

² V odborné literatuře se můžeme setkat se zkratkou „LAT“ - z anglického: „Living apart together- spolu, ale odděleně.“ Dále se pro označení takového stavu užívá pojem „mingles“ - ten vznikl spojením dvou anglických slov „Married but single- ženatý/vdaná, ale svobodný.“

TEORETICKÁ ČÁST

1. DRUHÁ DEMOGRAFICKÁ TRANZICE

V polovině šedesátých let³ minulého století došlo ve vyspělých zemích severní a západní Evropy k převratným změnám, které měly za následek proměnu populačního chování mladých lidí. Tyto socioekonomické a reprodukční změny v chování můžeme souhrnně označit za druhý demografický přechod. Jak udává L. Rabušic (2001: 177) „v pozadí demografického zlomu stojí posun v normách a postojích populací.“ Do ústředního zájmu se dostává jedinec, jeho svoboda a nezávislost. Zároveň roste význam individualismu a je kladen důraz na individuální zájmy jedince, na jeho práva, sebenaplnění a seberealizaci (Rabušic, 2001; Chaloupková, Šalamounová, 2004).

Mezi hlavní demografické změny patří zejména pokles porodnosti a sňatečnosti. Manželství se odkládá do pozdějšího věku. Mladé ženy vstupují do svazku v průměru kolem 27 až 29 roku života a mladí muži mezi 29 - 32 lety. Zvyšuje se počet rozvodů a také podíl lidí, kteří namísto tradičního svazku žijí v nesezdaném soužití. „Sňatek už není institucí, která znamená počátek společného života a současně i jeho ochranu“ (Singly, 1999:88).

Změny můžeme pozorovat i na poli předmanželského sexu. Sňatek doposud znamenal počátek sexuálního života partnerů a byl tedy jakýmsi přirozeným regulátorem porodnosti. Počet nemanželských dětí byl tehdy nízký. Avšak v souvislosti se sexuální revolucí, vynálezem antikoncepce a jejím masovým rozšířením, se plně oddělil sexuální akt od reprodukce. Mladé páry nemusely na nic čekat a začali spolu intimně žít už před svatbou. Sňatkový věk snoubenců rostl a s ním i odkládání manželství ve prospěch nesezdaného soužití (Rabušic, Hašková, 2008; Fialová, 2000).

Rozmach a větší efektivita antikoncepce, jakožto spolehlivé metody zabraňující nechtěnému těhotenství měly pro život ženy významné dopady. V podstatě si mohly samy „naplánovat“ kdy otěhotní a kolik budou mít dětí. Už se nemusely tolik bát nechtěného těhotenství a začaly si sex užívat. Ženy samy chtěly aktivně rozhodovat o svém životě a také se toužily stát nezávislými. Volaly po zrušení dvojí sexuální morálky a dožadovaly se svého

³ Nizozemský demograf Dirk van de Kaa určil za počátek druhé demografické tranzice rok 1965 (Rabušic, 2001).

práva na svobodu volby a zrovnoprávnění s muži. „Idea sebeuvědomění a seberealizace žen stejně jako idea egalitarismu dostala nový význam v okamžiku, kdy ženy zaplnily střední školy a univerzity a vstoupily do světa práce“ (Rabušic, 2001: 185). Za odvedenou práci dostávaly mzdu a stávaly se tak finančně nezávislejší na manželovi. S tím jak se začaly mohutně zapojovat do pracovního procesu, je také patrný nárůst manželských párů, kdy jsou oba dva z nich zaměstnáni (Kučera, 2000, Singly 1999).

Na našem území byla situace odlišná. Ještě počátkem devadesátých let dvacátého století bylo manželství a založení rodiny u nás chápáno jako nedílná součást životních plánů většiny mladých lidí. Velké socioekonomické změny probíhající v Evropě se našeho území nedotkly až do poloviny devadesátých let (Rabušic, Kocourková, 2006). „Demografický režim bývalé společnosti reálného socialismu, charakteristický časnými sňatky a porody, krátkými meziporodními intervaly a celkovou vyšší plodností, odezněl a začal být nahrazován novým režimem, pro nějž je typická nízká sňatečnost, porod v pozdějším věku a snižování porodů vyššího pořadí“ (Rabušic, Kocourková, 2006: 7). Současně s tím dochází k pluralizaci forem partnerských soužití. Vzhledem k tomu, že předmanželský sex už není stigmatizován, není důvod, aby se mladí hned „hnali“ do sňatku. Mohou spolu žít v nesezdaném svazku, jehož oblíbenost rapidně stoupá a dostává se do úrovně, kdy si jím alespoň jednou za život projde velká část mladých lidí ať už ve formě předmanželského soužití na zkoušku či jako alternativy k manželství (Kuchařová, 2005).

2. MANŽELSTVÍ

Manželství je „společensky uznaný, legalizovaný sexuální vztah mezi dvěma nebo více partnery opačného pohlaví, o kterém se předpokládá, že se dříve či později stane základem rodiny“ (Maříková, Petroušek, Vodáková, 1996: 590). S velmi podobným vymezením pracuje i A. Giddens (1997: 156) podle kterého manželství můžeme „definovat jako sociálně akceptovaný a posvěcený sexuální svazek mezi dvěma dospělými jedinci.“ Tímto svazkem, jak Giddens udává, se stávají příbuznými nejenom dva novomanželé, nýbrž i jejich pokrevní příbuzní. Lenka Šulová⁴ uvádí, že „manželství je partnerství, jež je společností již nějakým způsobem (příkladně církví, státem, rituálem) legalizováno, ale stále se nemusí jednat o společenství, ve kterém jsou přítomny děti.“ Zcela jiné vymezení zmiňuje i J. Jandourek (2001: 148), jenž vyzdvihuje jiný ale neméně důležitý aspekt manželství. „Je to právní vztah zavazující muže a ženu ke společnému životu.“

Pro muže a ženu, kteří se rozhodli do manželství vstoupit, platí celá řada práv i povinností, mezi kterými jsou některé zakotvené v právním řádu. (Vágnerová, 2007). „Cílem svazku bylo vždy vytvořit společensky vhodné prostředí pro reprodukci lidského rodu i pro vzájemné soužití muže a ženy plně zákonem či vládnoucí mocí legalizované“ (Bartošová, 2008: 13). Oficiální svazek s sebou nese celou řadu společenských privilegií a materiálních výhod. Se změnou statusu ze svobodného na „v manželství“ nabývá jedinec ve společnosti i větší prestiže.⁵

V dnešní době je manželství uzavíráno na základě svobodné vůle snoubenců, jde tedy o dobrovolný svazek a ve valné většině případů je na rozdíl od minulosti uzavíráno z lásky a touhy po bezpečném zázemí, nikoli z rozumu (Vágnerová, 2007). Jak zmiňuje i A. Giddens (1999: 160), v západních společnostech „manželství vychází z představy romantické lásky; dominuje tu citový individualismus.“⁶

⁴Zdroj: ŠULOVÁ, Lenka. *Partnerské vztahy, manželství a rodičovství* [online]. [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2008020102>

⁵ Vágnerová (2007) udává, že hlavně u dívek má status „vdaná“ větší prestiž nežli „svobodná.“

⁶ Manželské vztahy jsou otázkou osobní volby, která vychází z romantické lásky nebo sexuální přitažlivosti (Giddens, 1999).

2.1. Manželství v ČR

D. Hamplová (2003) udává, že v západních zemích prošla rodina v druhé polovině šedesátých let minulého století zásadními proměnami, které měly za následek rozdíly v modelu rodinného startu. Dříve bylo společenskou normou nejprve uzavřít sňatek, poté založit společnou domácnost a následovalo narození dítěte. Vlivem zmíněných socioekonomických změn takováto posloupnost přestala být uznávanou normou.⁷

Do roku 1989 byla v socialistickém Československu velice vysoká sňatečnost. Do manželství vstupovalo takřka 89% svobodných mužů a téměř 95% svobodných žen (Kučera, 2000). Jak udává P. Šmolka (2002), tehdy se náš stát mohl chlubit téměř tzv. „plnou sňatečností.“

Od této doby počet uzavíraných manželství s menšími výkyvy stále klesá. Roku 1989 bylo na území České republiky uzavřeno 81 tis. sňatků. O deset let později, v roce 1999 vstoupilo do manželství už pouze 54 tisíc párů (Katrňák, 2001). V roce 2003 bylo v České republice poprvé uzavřeno méně než 50 tis. sňatků. Od roku 2004, začal počet uzavřených manželství pomalu stoupat. Citelnější nárůst přišel až s rokem 2007, kdy do svazku vstoupilo na 57 tis. párů. V následujících letech ale vstupovalo do manželství stále méně osob a v roce 2011 se uskutečnilo pouze 45 tis. svateb.⁸

Spolu se snižujícím se počtem uzavíraných sňatků také stoupá počet jedinců, kteří do manželství vstupují až v pozdějším věku nebo také vůbec. Průměrný věk ženichů byl v osmdesátých letech 24, 6 roků a v roce 2000 vzrostl až na 28,9 let. Podobně věk nevěst stoupl z 21,8 let na 26,5. (Hamplová, 2003; Kučera, 2000; Vágnerová, 2007). Stejně jako se snižuje počet uzavíraných sňatků, klesá i jejich stabilita. Necelá polovina všech uzavřených svazků je v dnešní době odsouzena k zániku.⁹

⁷ „Skutečnost, že tento model byl standartní, neznamená, že se mu podřizovala celá populace. Například konkubinát má dlouhodobou historickou tradici. Podstatné ovšem je, že tradiční model rodinného startu sňatek- společné soužití- narození dětí byl jednoznačnou a nezpochybnovanou normou a jiné chování bylo hodnoceno jako deviantní (Hamplová, 2003: 11).“

⁸ Jde o nejnižší počet uzavřených manželství od roku 1918.

Sňatečnost. In: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z:

<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>

⁹ Zdroj: Rozvodovost. *ČSÚ* [online]. [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

2.2. Motivy k uzavření sňatku

Pro současnou moderní společnost je tedy charakteristický nižší počet uzavíraných sňatků a zároveň vyšší věk svobodných jedinců, kteří do nich vstupují. Nelze se proto divit, že se hojně diskutuje o úpadku manželství a o jeho soustavném nahrazování jinými alternativními formami partnerského života. Tím může být myšleno jak nesezdané soužití, tak i vícečetné partnerství či život bez stálého partnera nebo oddělené soužití (Hamplová, 2000).

Ve výzkumu provedeném D. Hamplovou (2000) a kolegy¹⁰ se ukázalo, že 90% mladé generace¹¹ chce dříve nebo později vstoupit do manželství, ačkoli valná většina z nich až poté, co si život s partnerem napřed „zkusí“. Z jejich šetření rovněž vyplynulo, že přímý vstup do manželství hodnotí kladně čím dál tím méně lidí a spíše se začíná prosazovat alternativní model a to nejprve společné bydlení a teprve až poté případné manželství. Za rozhodnutím vstoupit do manželského svazku přitom často stojí touha založit vlastní rodinu či ženino těhotenství.

Lidé, kteří chtějí uzavřít manželství bez předchozího společného života, to odůvodňovali především na základě jejich morálního nebo náboženského přesvědčení. Velkou váhu z hlediska názorů na manželství měl i příklad vlastních rodičů. Jedinec, jehož rodiče žili ve spokojeném a harmonickém manželství, byl přístupnější myšlence manželství beze zkoušky (Hamplová, 2000).

Motivy proč mladí vstupují do manželství, úzce souvisí s jejich názorem na tuto instituci a také s tím, jakou úlohu jí přiřkládají. Mezi nejdůležitějšími podněty ke vstupu do oficiálního svazku byly respondenty zmiňovány v první řadě emocionální motivy a to jak láska, tak touha po bezpečném zázemí.¹² „Pro mladé lidi je ve většině případů nejdůležitější podmínkou sňatku vzájemná láska a silný citový vztah“ (Hamplová, 2000: 70). Pouze minimum dotazovaných zmínilo, že by je k uzavření sňatku nemotivovala láska, nýbrž jiné, finanční či společenské důvody.¹³ Účastníci výzkumu rovněž často uváděly ekonomické výhody a také to, aby se děti narodily do úplné rodiny. Tedy spíše motivy praktické. Mladé ženy také většinou kladly důraz na finanční jistoty, jež jim manželství poskytuje. Protože je ve většině případů péče o malé děti na nich a manžel je ten, který rodinu finančně zajišťuje,

¹⁰ Výzkum Mladá Generace z roku 1997, který byl realizovaný pod vedením L. Fialové, M. Kučery, D. Hamplové a S. Vymětalové. Podrobné zpracování v knize: FIALOVÁ, Ludmila a kol. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakl., 2000, Studie Slon, sv. 24. ISBN 80-858-5087-7.

¹¹ Ve věku od 18 do 30 let (Hamplová, 2000).

¹² Stejně stanovisko zaujímaly i dotazované ženy z generace vnuček v mém výzkumu.

¹³ Ani jedna mladá respondentka z mého výzkumného vzorku takovýto motiv neuvedla.

jsou pro ně podstatné i právní záruky, že je muž neopustí nebo to alespoň bude mít co nejvíce ztížené. Pokud by se tak přece jen stalo, je pro ně podstatné, že mají nárok na výživné (Hamplová, 2000).

Podobné poznatky uvádí i V. Kuchařová (2003: 192 - 193), podle které je „důležitost instituce manželství výrazně spojována s jeho funkcí zázemí poskytujícího materiální (konkrétně finanční) jistoty partnerům.“ Z výzkumu Rodina 2001¹⁴ vyplynulo, že dalšími kladně hodnocenými atributy manželství jsou jasné právní záruky majetkových vztahů a poskytování sociálního zázemí (Kuchařová, 2003). „Mladí lidé přistupují k manželství také jako k instituci, která poskytuje finanční jistoty a právní záruky majetkových vztahů a jejíž podstatnou úlohou je zabezpečení potomstva“ (Vágnerová, 2007: 96).

Na základě výzkumu,¹⁵ který v České republice proběhl pod vedením L. Rabušice a J. Kocourkové vyšlo najevo, že pro mladé¹⁶ a svobodné Čechy a Češky je manželství stále významným prvkem v jejich životních hodnotách. Na otázku zdali by partneři měli kvůli dětem uzavřít manželství, nejčastěji odpovídali, že ano. Dále se ukázalo, že nejčastěji se respondenti kladně vyjadřovali pro vzorec „nejprve spolu žít, později se vzít.“¹⁷ Naopak přímý vstup do manželství byl atraktivní pouze pro malou část respondentů.¹⁸ Pokud se ovšem tyto dva procentuelní údaje sečetly dohromady, ukázalo se, že manželství je důležitá forma párového života pro 66 % svobodných mladých mužů a 69 % žen (Rabušic, 2006).

2.3. Manželství a svoboda

V moderní době se lze nezdědka kdy setkat s názorem, že v pozadí klesajícího počtu uzavíraných manželství stojí i fakt, že dnešní mladí lidé s jejich takřka neomezenými možnostmi volby upřednostňují ty formy partnerských svazků, které co nejméně omezují jejich osobní svobodu, individualitu a autonomii. Mladí lidé přistupují k otázce svobody v manželství některým z níže uvedených způsobů.

- Idealisté- kteří mají za to, že je manželství v žádném z aspektů neomezí a tudíž do něj vstupují ochotně

¹⁴ Výzkum Rodina 2001 byl proveden pod Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí ve spolupráci s agenturou STEM v roce 2001

¹⁵ Jedná se o výzkum PPA2 (The Acceptance of Population-related Policies), který v České republice proběhl v roce 2001.

¹⁶ Ve věkové kategorii od 18 do 35 let.

¹⁷ 60 % mužů, 54 % žen.

¹⁸ 6 % mužů, 15 % žen.

- Individualisté- ti jsou si vědomi určitých omezení, jež manželství život přináší a protože se omezovat nechtějí, nevstupují do svazku tak ochotně.
- Realisté- si rovněž uvědomují omezení spojená s manželským životem, ale na rozdíl od individualistů jsou ochotni tuto cenu zaplatit
- V této skupině, která nebyla autorkou speciálně značena, můžeme nalézt jedince, kteří mají pocit, že je svazek nijak neomezí, ale uzavírat ho stejně nechtějí. Za jejich rozhodnutím stojí jiné motivy (Hamplová, 2000: 73-74)

3. NESEZDANÉ SOUŽITÍ

Dlouhodobé soužití dvou dospělých jedinců bez uzavření sňatku se u nás v posledních desetiletích těší velké oblibě. Přestože se o něm v dnešní době hovoří čím dál častěji, nejde o žádnou novinku. Nesezdané soužití má za sebou dlouhou historii. Páry, které spolu žily takzvaně „na psí knížku“ či „na hromádce“ můžeme nalézt v každé historické epoše. Nejde tedy pouze o fenomén moderní doby (Možný 2008).

V odborné literatuře se pro tuto formu partnerského soužití používá mnoho termínů. Jedním z nich je „společné soužití“ (living together), dále pak „konsenzuální svazek“ (consensual union), „dvoustupňové manželství“ (two-step marriage), „kamarádké manželství“ (companionate marriage) popřípadě „manželství na zkoušku“ (trial marriage) (Vítečková, Brabcová, 2010). Jak tedy odborníci vystihují hlavní znaky nesezdaného soužití? Podle M. Vágnerové (2007: 85) je definováno „společným bydlením a společným hospodařením bez uzavření manželství.“ Takřka stejnou definici uvádí S. Vymětalová (2000: 122) : „Mladý pár žije a bydlí ve stejné domácnosti a zpravidla také společně hospodaří, aniž by uzavřel manželství.“ L. Rabušic (2001: 193) tuto formulaci rozšířil a udává, že se jedná o „formu soužití dvou jedinců opačného pohlaví, kteří žijí ve svazku podobném manželství, to je mají spolu intimní sexuální vztahy, společně bydlí a společně hospodaří, avšak nejsou oficiálně sezdáni.“

3.1. Typologie nesezdaného soužití

S nezdaným soužitím se můžeme setkat v několika odlišných podobách. Různí se například v délce trvání, tedy zda se jedná o krátkodobý a přechodný či naopak dlouhodobý stabilní vztah, fungující v podstatě jako manželství, do kterého se mohou narodit i děti. Na základě těchto odlišností se v odborné literatuře vyskytuje celá řada typologií.

Chaloupková a Šalamounová (2004), dělí nesezdané soužití na dva základní typy. První z nich má podobu předmanželského soužití. Týká se převážně mladých lidí, kteří ho chápou jako jakousi přípravu na manželství, zkoušku společného života a ověření si, zda jim vztah bude společně v jedné domácnosti fungovat. Ve většině případu tyto svazky nemají příliš dlouhého trvání. Skončí buďto uzavřením manželství nebo rozchodem. Druhou formou je nesezdané soužití jakožto plnohodnotná alternativa k manželství. Hlavním

charakteristickým znakem, kterým se liší od prvního typu, je přítomnost dětí. Příznačný je pro sociálně slabší jedince nebo pro rozvedené a ovdovělé lidi. Obdobné dělení můžeme nalézt i u D. Hamplové a S. Pikáلكové (2002), jež hovoří o předmanželském nesezdaném soužití a dlouhodobém nesezdaném soužití.

Další typologii sestavil Rabušic (2001), který ovšem udává čtyři základní typy kohabitací: První z nich je soužití porozvodové. Nastává v případě rozvedených lidí, kteří už znovu nechtějí uzavírat manželský svazek. Druhé, snoubenecké soužití, odpovídá lidem, jež spolu žijí a do budoucna plánují sňatek. Třetí kategorií je dočasná kohabitace, do které spadají jednak velmi mladí lidé, pro něž je to jakási forma chození a poznávání se, protože na svatbu zatím nemyslí a také sem patří rozvedení jedinci, kteří prozatím nemají v plánu znovu se vdávat či oženit, ale zároveň nechtějí být sami, tak si nachází přítelkyni/ přítele. Tento typ může skončit buď manželstvím, nebo naopak rozpadem a navázáním dalšího nesezdaného svazku. Posledním typem je kohabitace jakožto plná alternativa k manželství. Páry žijící v takovém uspořádání vůbec neplánují vstoupit do oficiálního svazku. L. Rabušic (2001) tento typ nazývá „skandinávský svazek“, do něhož se rodí i děti.

3.2. Rozšířenost nesezdaného soužití

Nesezdaná soužití ve své nynější podobě, jsou „z hlediska kvantity a kvality zcela novým jevem“ (Rabušic, 2001: 194). I přes to, že přesné statistiky o tomto fenoménu nejsou, máme k dispozici určitá data získaná především ze sociologických a demografických průzkumů. Nesezdané svazky jsou nejvíce rozšířené v severských zemích (Švédsko, Dánsko, Island), kam se zároveň připisuje jejich vznik. „Skandinávské země byly prvními průkopníky, mezi kterými se po druhé světové válce začaly rozšiřovat jiné formy soužití než manželství“ (Vítečková, Brabcová, 2010: 490). Z nesezdaného soužití se tam stala sociální instituce uznávaná zákonodárstvím (Rabušic, 2001).

K zemím se středním výskytem se řadí Francie, Holandsko, Německo, Belgie, Švýcarsko, Rakousko a Velká Británie.¹⁹ Naopak v zemích jižní Evropy jako je Itálie, Portugalsko, Španělsko, Řecko a v Irsku jsou kohabitace nejméně četné. Jisté je, že v těchto zemích můžeme dát jejich malý výskyt do souvislosti s nižší mírou sekularizace. Také

¹⁹ Ve Velké Británii od osmdesátých let prudce stoupá obliba nesezdaných svazků, obzvláště mezi studenty. Za posledních čtyřicet let jejich počet narostl o celých 400 % (Giddens, 1999).

v zemích bývalého Sovětského svazu²⁰ jsme nesezdané soužití vídali pouze zřídka (Rabušic, 2001; Chaloupková, Šalamounová, 2004).

3.3. Nesezdané soužití v ČR

Data o počtech nesezdaných soužití získáváme z různých sociologických šetření a mimo jiné také prostřednictvím Sčítání lidu, domů a bytů (dále jen SLDB).²¹ Na základě výsledků sčítání mají faktická manželství s menšími výkyvy²² stále stoupající tendenci. V roce 1961 jich bylo 40 tisíc, kdežto v roce 2001 už třikrát tolik, více než 125 tisíc.²³ V roce 2011 už jejich počet vystoupal až na 234 tisíc. Je tedy více než patrné, že u nás mají stále více příznivců.²⁴

Na základě informací zjištěných z šetření Životní podmínky 2006²⁵ (EU SILC 2006), které realizoval Český statistický úřad, je v České republice přes 4 miliony domácností. Z toho je 64,2 % úplných rodin; 11,2% jsou neúplné rodiny; 23,7% připadá na domácnosti jednotlivců a zbylé 1% procento představují nerodinné domácnosti. Jako faktická manželství se označilo 11 % z párů. Z celkového souhrnu domácností, připadá na faktické manželství 6,2 %, což se rovná cca 248 tisícům.²⁶

Z výsledků SLDB z let 1970, 1980 a 1991 je patrné, že faktické manželství mělo příznivce především ve věkové kategorii nad 35 let. Tím, že nejvyšší zastoupení patřilo lidem ve středním věku, se Česko odlišovalo od ostatních evropských zemí, kde tomu bylo naopak. Avšak v roce 2001 došlo k výraznému nárůstu kohabitujících ve věkové skupině od 25 do 29 let.²⁷ Z údajů šetření EU SILC 2006 vyplývá, že tato tendence pokračuje a už i v České republice jsou neformální svazky oblíbené hlavně u mladých lidí.

²⁰ Vyjma Maďarska, NDR a České republiky (Rabušic, 2001).

²¹ Poslední SLDB proběhlo v České republice v roce 2011.

²² Z šetření Životní podmínky 2006 (EU SILC 2006) vyplývá, že v r. 2006 bylo u nás 248 tis. faktických manželství.

²³ Zdroj: ČERNÁ, Kateřina. ANALÝZA: Nesezdaná soužití v ČR podle výsledků SLDB. [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=65

²⁴ Zdroj: Domácnosti podle Sčítání domů, lidu a bytů 2011 Česká republika. ČSÚ [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/1300451C31/\\$File/DCCR907.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/1300451C31/$File/DCCR907.pdf)

²⁵ Toto šetření realizované Českým statistickým úřadem proběhlo v roce 2006 v rámci programu EU SILC (European Union-Statistics on Income and Living Conditions), který je povinný pro všechny členské země Evropské unie. Jeho smyslem je dlouhodobě získávat srovnatelná data o sociální situaci obyvatel v evropských zemích.

²⁶ Zdroj: IV. Nesezdaná soužití - faktická manželství. [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/210037FDBF/\\$File/113707a2.5.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/210037FDBF/$File/113707a2.5.pdf)

²⁷ Zdroj: ČERNÁ, Kateřina. ANALÝZA: Nesezdaná soužití v ČR podle výsledků SLDB. [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=65

3.4. Motivy vedoucí k volbě nesezdaného soužití

Život v neformálním svazku se pro dnešní mladé lidi stává vcelku běžnou záležitostí. Alespoň jednou za život si jím projde většina mladých lidí (Kuchařová, 2003). Zejména studenti berou tento typ soužití za běžný. A. Giddens (1999) udává, že na základě průzkumů provedených ve Spojených státech se zjistilo, že téměř každý čtvrtý student v průběhu studia sdílí domácnost se svým partnerem.

Dnešní mladí lidé vidí v kohabitaci možnost vyzkoušet si, jaký bude život s jejich protějškem, zda si budou rozumět atd. Chápu ji tedy jako manželství na zkoušku bez jakýchkoli formálních závazků. Manželství je pro ně závazný a právně zakotvený vztah, kdežto nesezdané soužití, je svým způsobem forma poznávání a testování partnera, zda je pro manželství „vhodný“ (Vymětalová, 2000).

Začátek kohabitace obvykle není veden plánovaným rozhodnutím, nýbrž vyplývá ze samotného vztahu. Partneři spolu tráví stále více a více času buď u jednoho z nich, nebo u druhého až se nakonec k sobě přestěhují. Berou to jako přirozené pokračování vztahu, nikoli jako plánované rozhodnutí. Ve většině případů se chtějí v budoucnu vdát či oženit (ne však nezbytně za současného partnera), nesezdané soužití zpravidla berou jako dočasné řešení. Téměř 70% mladých svobodných lidí chápe kohabitaci jako vítanou předmanželskou zkušenost, avšak pouhých 7% z nich by takto chtělo s partnerem žít i do budoucna (Vymětalová, 2000). To potvrzují i mnohé výzkumy, kterým bude věnována následující část.

3.5. Výzkumy zaměřené na nesezdané soužití

V této části práce se budeme zabývat již provedenými výzkumy na téma „kohabitace“ a výsledky z nich vzešlých. Zaměříme se na sociologický výzkum Mladá generace 1997 (dále jen MG 1997) a na šetření ISSP²⁸ (International Social Survey Program) Rodina a gender role z roku 1994 a 2002.

Nesezdaná soužití jsou na základě výsledků šetření MG 1997 pro mladé lidi obecně uznávanou a rozšířenou normou. Protože předmanželské sexuální soužití je v dnešní

²⁸ Výzkumné šetření Rodina a gender role proběhlo v České republice v rámci programu ISSP v letech 1994 a 2002. ISSP je mezinárodní výzkumný projekt, který vznikl v roce 1983. V současné době se tohoto projektu účastní výzkumné instituce ze čtyř desítek zemí. V České republice toto výzkumné šetření realizuje Sociologický ústav AV ČR. Detailní vyhodnocení výzkumu Rodina a gender role lze nalézt v: CHALOUPKOVÁ Jana a ŠALAMOUNOVÁ Petra. Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, Sociologické studie. ISBN 80-733-0062-1.

společnosti více než běžné, mladí lidé považují za přínosné si život po boku partnera nejdřív nezávazně vyzkoušet. Ve výzkumu ISSP 72% všech dotazovaných souhlasilo s výrokem, že je rozumné, aby lidé, kteří se chtějí vzít, spolu nejprve žili. V šetření MG 1997 vyšlo najevo, že předmanželské nesezdané soužití je preferovanou životní strategií u 68% mladých svobodných lidí. Na dlouhodobých kohabitacích dotazovaní kladně hodnotili především vyšší stupeň nezávislosti, avšak pouze 10% respondentů by v takovémto svazku chtělo žít. U přechodných forem jim vyhovovalo zejména to, že svého partnera mohou lépe poznat a zkusit si život ve společné domácnosti. U obou variant nesezdaných soužití pak lidé oceňovali hlavně snadný rozchod bez zbytečných průtahů²⁹ (Hamplová, Pikálková, 2002). Ve výzkumu ISSP 42% respondentů uvedlo, že lidé, kteří žijí v manželství, jsou obecně považováni za šťastnější. Dále bylo zjištěno, že nesezdané svazky nejčastěji schvalují bezdětní svobodní lidé a ti, kteří sami sebe přiřazovali do vyšší společenské třídy. Alternativní formy partnerského soužití měly nejmenší podporu u respondentů se základním vzděláním a také u těch, jež s pravidelností chodí na bohoslužby. Naopak u starší generace dotazovaní spíše souhlasili s výroky podporující manželství jako například: „Špatné manželství je lepší než žádné“; „v manželství jsou lidé spokojenější“; „lidé by se měli vzít, pokud plánují děti“ (Chaloupková, Šalamounová, 2004).

3.6. Výhody a nevýhody nesezdaného soužití

„Volná soužití jsou projevem potřeby trvalejšího a naplněného partnerství a neochoty odkládat její uspokojení na pozdější dobu, a paralelního vlivu protichůdné potřeby uchovat si svou nezávislost a odložit definitivní rozhodnutí na pozdější dobu“ (Vágnerová, 2007: 85).

Lidé, kteří se rozhodou pro život v nesezdaném svazku pro to mají různé důvody. Ženy, především ty vzdělanější, například poukazují na stejnoměrné rozdělení domácích prací a vůbec větší rovnováhu oproti životu v manželství. Další věcí je vysoká nákladnost svateb, která může být pro lidi bez finančních prostředků závažnou překážkou³⁰ (Chaloupková, Šalamounová, 2004).

Volné soužití umožňuje plynulejší a méně stresující adaptaci na společný život, protože není považováno za definitivní, je zde zachována možnost volby. S tím souhlasí i J. Curtis (2010), který udává, že nesezdané soužití netrvá „dokud vás smrt nerozdělí.“ Pokud

²⁹ V tomto bodě se MG 1997 shoduje se zjištěními z mnou provedeného výzkumu.

³⁰ Toto udávaly i mladé respondentky z mého výzkumného vzorku.

vztah páru nevyhovuje, prostě se rozejdou a každý si jde svou cestou. Další výhodou, kterou spatřuje v předmanželském soužití, se týká soužití samého. Jak zmiňuje, láska je slepá a zamilování obzvlášť. Přímé manželství může být v závěru nepříjemným překvapením. Partneři se navzájem neznají v běžných denních situacích, kdežto když spolu před tím žijí, málo co je překvapí. Lépe znají své návyky, zlozvyky i chyby a zkrátka vědí, do čeho jdou. J. Curtis také podotýká, že v kohabitaci si člověk spíše zachová svou osobitost a individualitu, zkrátka zůstane sám sebou. V manželství je běžnější, že se právě pocit osobní identity ztrácí a jak říká „ze dvou se stane jeden“ (Curtis, 2010).

4. ALTERNATIVNÍ FORMY MIMOMANŽELSKÝCH SOUŽITÍ

4.1. Singles

Vedle manželství a nesezdaného soužití se v dnešních moderních společnostech můžeme setkat ještě s jinými, alternativními typy „intimního životního stylu“ (Rabušic, 2001: 201). Jedním z nich je fenomén zvaný singles. Fenomén singles je „pravděpodobně nejzřetelnějším a nejvyhraněnějším projevem individualizace ve sféře rodinného a partnerského života“ (Tomášek, 2003: 226).

M. Tomášek vymezuje skupinu singles na „relativně mladé lidi mezi 25 až 40 lety, kteří se víceméně dobrovolně rozhodli žít po delší dobu bez partnera proto, aby mohli rozvíjet jiné než rodinné životní strategie“ (Radimská, Tomášek, 2003: 10). Tedy osoby, které nemají žádného životního partnera. Jan Jandourek (2012:202) vidí singles jako „jedince, kteří nechtějí vstupovat do manželství, protože jim život o samotě v zásadě vyhovuje.“ Pro Ladislava Rabušice (2001: 201) znamená být singlem „stav kdy muž či žena zůstávají trvale svobodní.“

Byla by chyba myslet si, že trvale či dočasně svobodní jedinci jsou jen výsadou moderní doby. Můžeme se s nimi setkat i v společnostech tradičních. Jejich četnost se však pohybovala kolem dvanácti procent, domácnosti o jednom členu byly výjimkou, a jak říká Ivo Možný (2008: 285) „nebylo na ně vidět.“

Většinou se jednalo o neprovdané ženy, které pracovaly jako hospodyně u některého ze svých provdaných sourozenců. Pracovaly jako chůvy nebo služky na panstvích šlechticů, kde často prožily celý svůj život. Vedle toho také měly možnost vstoupit do klášterů. Svobodní muži se mohli uplatnit v armádě, nebo rovněž našli své místo v klášteře (Možný, 2008). Na sklonku dvacátého století, však dochází ke změně. Moderní doba a s ní zvýšený tlak na individualitu jednice, jeho autonomii a rozvoj, sebou nese toleranci singlovství jakožto plnohodnotného životního stylu, společností tolerovaného (Možný, 2008).

Podle odborníků může mít volba single životního stylu různé příčiny. M. Tomášek a R. Radimská (2003) uvádějí, že za singlovstvím stojí tlak moderní doby, která je zaměřená na výkon a úspěch. Na jednice jsou kladeny vysoké nároky a tak jejich pracovní vytíženost stoupá. Najít si partnera a věnovat péči vztahu, stojí spoustu úsilí a času, který prostě nemají. Tomášek (2006) je toho názoru, že vyšší pracovní nasazení a s ním spojené nároky na stěhování za prací často znemožňují budování vztahu.

Mezi nejčastěji uváděné výhody „života v jednom“ rozhodně patří osobní svoboda a nezávislost. Svůj volný čas mohou trávit, jak chtějí, a s kým chtějí. Nekladou se žádné meze koníčkům, mohou pracovat na své kariéře a tím i na své finanční nezávislosti. Zpravidla mají větší přehled o svých financích, protože se o ně nedělí s jinými členy domácnosti. Netrápí je žádné „otravné“ zlozvyky partnera či dětí, singles zkrátka mají ničím nerušené soukromí. (Vágnerová, 2007).

Avšak tak jako vše ostatní i solitérský život s sebou přináší mnohá úskalí. Na prvním místě je třeba zmínit osamělost. Riziko je spojené i s jistým stupněm egoismu a zakonzervování takovýchto osobnostních charakteristik, které následně stěžují či omezují navazování partnerských vztahů. Člověk je prostě zvyklý žít pouze sám se sebou a jakýkoli další prvek v jeho životě, může působit jako rušivý element. S tím souvisí i neochota ke kompromisům a boření zavedených pořádků a zvyklostí v životě solitéra. Osamělí jedinci jsou čím dál tím méně schopni přizpůsobovat se nárokům spojeným s partnerským životem a tím z něj v podstatě sami sebe vylučují. Také J. Jandourek zmiňuje pocity osamělosti a izolace jako odvrácenou stránku jejich života. „Život mezi vrstevníky, kteří v manželství žijí, totiž na singles vytváří určitý tlak, aby do manželství vstoupili i oni“ (Jandourek 2003:119). V neposlední řadě je nutno poukázat na nedostatek sexuálních příležitostí, které jsou podle Drotována a Blehy (2008) jednou z nejvíce záporně vnímaných aspektů fenoménu singles.

4.2. LAT - oddělené soužití

Dalším moderním typem párového životního stylu jsou takzvaní „mingles“. V angličtině se pro takovou situaci používá i zkratka LAT- „**living apart together**“ tedy „spolu, ale odděleně“. V češtině jednoslovný ekvivalent zatím není, mnozí autoři³¹ hovoří o „odděleném soužití.“

Hlavní charakteristikou této životní strategie je, že spolu dva lidé opačného pohlaví žijí ve více méně stabilním vztahu, ale nesdílejí společnou domácnost, každý žije sám. L. Rabušic (2001: 201) to popisuje jako „oddělné soužití, kdy dva lidé opačného pohlaví patří k sobě, jejich okolí ví, že spolu žijí, avšak každý z partnerů si ponechává své vlastní bydlení a své vlastní hospodaření.“ Někdy jsou u jednoho z partnerů, někdy u druhého, chvíli pak každý sám ve své domácnosti. Ženě tak odpadají starosti s praním mužova prádla, vaření a úklid po

³¹ Např. Marcel Tomášek (2006), Ladislav Rabušic (2001), Ivo Možný (2008).

něm, muž se naopak nestará o ženino hospodaření a její finanční zabezpečení. Pokud to ovšem partnerům nevadí, mohou to dělat. Vše závisí na jejich domluvě (Možný, 2008).

V České republice toto párové uspořádání vzniká převážně v důsledku bytové tísně, kdy partneři zatím nemají finanční prostředky na pořízení společného bydlení. Tedy nikoli proto, že by to sami chtěli. U nás je stále nejvyšší podíl lidí spadajících do této kategorie z řad starších občanů či důchodců. Jedním z důvodů proč si každý z nich „drží“ svůj vlastní byt, je obava, že se v případě rozpadnutí vztahu nebude mít kam vrátit (Možný, 2008).

Ivo Možný (2008: 83) zmiňuje, že „prosazování se typu vztahu „spolu, ale odděleně“ je právě příkladem probíhajících změn v charakteru partnerských vztahů.“ Mezi hlavní výhody odděleného soužití patří podobně jako u „singles“ vyšší míra osobní svobody a nezávislosti. Člověk se nemusí nikomu zpovídat, může si dělat, co chce, kdy chce a s kým chce. Má své soukromí a svůj prostor, do kterého svého partnera může či nemusí pustit. Vztah tak pro tyto páry mnohem méně upadá do stereotypů a nezevšední tak rychle (Očadlíková, 2009).

PRAKTICKÁ ČÁST

1. VYMEZENÍ VÝZKUMU

Ve výzkumné části mé bakalářské práce jsem zjišťovala pohled dvou generací žen na manželství a nesezdané soužití. Hlavním cílem mého výzkumu bylo zjistit názory a postoje, které mají respondentky z generace babiček a z generace jejich vnuček na nesezdané soužití a manželství. Souběžně jsem sledovala jaké výhody a nevýhody spatřují mladší i starší ženy v soužití bez sňatku a jaké výhody a nevýhody vidí v životě v manželství. Dále jsem zkoumala, jaký význam přisuzují dotazované manželství v dnešní době a zdali se jeho důležitost v průběhu času změnila. V neposlední řadě mne zajímalo, jaké představy mají dotazované ženy o budoucnosti instituce manželství jako takové. Abych dosáhla stanoveného cíle, zvolila jsem kvalitativní výzkumnou strategii, poněvadž posláním kvalitativního výzkumu je, jak říká Disman „porozumění lidem v sociálních situacích“ (Disman, 2002: 289, 291). Pomocí této výzkumné strategie lze získat o dané problematice podrobné informace a také jí hlouběji pochopit. V mém případě to znamená porozumět, jak dotazované ženy reflektují nesezdaná soužití a manželství.

Hlavní výzkumnou otázkou byly názory dvou generací žen na nesezdané soužití a na manželství.

Přičemž k dosažení vytyčeného cíle jsem využila následující podotázky:

- 1) Jak vnímají respondentky obou generací nesezdané soužití?
- 2) Jak přistupují k manželství?
- 3) Význam a budoucnost manželství

1.1. Technika sběru dat

V rámci zvolené výzkumné strategie jsem se rozhodla pro metodu polostandardizovaných rozhovorů, jejichž průběh jsem nahrávala na diktafon.

Velkou výhodou polostrukturovaného rozhovoru bylo, že jsem neměla žádnou striktně navrženou osnovu a přesně stanovenou posloupnost otázek. Důležité bylo, abych získala odpovědi ke všem tematickým okruhům, které jsem si předem stanovila³². Respondentky mohly na dotazy volně odpovídat a měly také prostor pro vlastní vyjádření. Znění otázek jsem různě upravovala a jejich pořadí jsem přehazovala vždy podle tématu, k němuž jsme se během rozhovoru dostaly. Rozhovory byly realizovány od poloviny března do konce dubna roku 2013 a jejich průměrná délka trvala 35-45 minut.

1.2. Výzkumný vzorek, prostředí výzkumu, charakteristika respondentek

Rozhovory jsem realizovala s představitelkami dvou generací, babičkami a jejich vlastními vnučkami. Vzorek byl tvořen na základě účelového výběru, přičemž podmínky pro zařazení do výzkumu byly stanoveny předem. Starší ženy byly ve věku nad 70 let a samy ve své životní strategii vstup do manželství a následné manželské soužití realizovaly. Mladší ženy byly ve věkovém rozmezí od 25 do 30 let a aktuálně žily s partnerem v nesezdaném soužití. Obě generace žen pocházely z Pardubic a jejich blízkého okolí. Celkem jsem v rámci svého výzkumu uskutečnila deset rozhovorů, zúčastnilo se tedy pět respondentek z generace babiček a pět z generace jejich vnuček. Rozhovory s příslušnicemi starší generace probíhaly vždy u nich doma, s mladšími ženami jsem se setkala buď v kavárně, nebo také v jejich domácnosti.

Na úvod rozhovoru jsem vždy představila sebe a svůj výzkum. Vysvětlila jsem, proč daný fenomén zkoumám, jakým způsobem bude rozhovor probíhat a co se se získanými daty bude dále dít. Respondentky byly ujištěny, že je rozhovor anonymní, je pořizován pouze pro účely mé bakalářské práce a nikdo další s poskytnutými informacemi manipulovat nebude. Dotazované byly rovněž srozuměny s tím, že jejich účast na výzkumu je dobrovolná a můžou tedy kdykoli odstoupit. Rozhovory jsem po souhlasu nahrávala na diktafon, a co nejdříve po jejich skončení doslovně přepisovala. Každé respondentce z generace vnuček byl přiřazen číselný kód. Jejich babičky jsem vedla pod označením „A“ spolu s číselným kódem, který patří jejich vnučce. Například vnučce byl přiřazen číselný kód 1, její babička má tedy značku A1.

³² Jak vnímají respondentky obou generací nesezdané soužití? Jak přistupují k manželství? Význam a budoucnost manželství.

1.3. Charakteristika respondentek

Respondent č.1 - žena, 25 let, středoškolské vzdělání s maturitou. Pracuje v Baumarku jako prodavačka. Žije v Pardubicích. Je 3 roky ve vztahu, z toho 2 roky s partnerem bydlí.

Respondent č.2 - žena, 27 let, středoškolské vzdělání, pracuje jako kosmetička a manikérka. Je 5 let ve vztahu, z toho spolu 3 roky bydlí v Pardubicích.

Respondent č.3 - žena, 25 let, stále studuje VŠ, přivydělává si na brigádách v kině a v kavárně. Má 5 let vztah, 4 roky spolu žijí ve společné domácnosti. Bydlí v Pardubicích.

Respondent č. 4 - žena, 25 let, studuje VŠ. Pracuje na částečný úvazek jako recepční. Má 5 let trvajícím vztah. Po necelém měsíci se k partnerovi nastěhovala. Žije v Pardubicích.

Respondent č. 5 - žena, 28 let, VŠ. Pracuje jako učitelka ruštiny. 7 let je v partnerském vztahu, téměř okamžitě spolu začali bydlet. Pochází z Dolní Rovně a nyní žije s přítelem v Lázních Bohdaneč.

Respondent č. A1 - žena, 73 let, základní vzdělání. Vdávala se v 17 ti letech, nyní je podruhé vdaná. Žije v Pardubicích, je v důchodu a v minulosti pracovala na úřadě.

Respondent č. A2 - žena, 76 let, středoškolské vzdělání s maturitou. Vdávala se v 18 ti letech, nyní je rozvedená, v důchodu a žije v domově důchodců v Pardubicích. Pracovala jako obsluha v čistírně.

Respondent č. A3 - žena, 85 let, vyučená švadlena. Vdávala se ve 35 letech, celý život prožila v manželství, před 8 lety jí muž zemřel. Žije u své dcery v domě, je v důchodu. Dříve pracovala u Českých drah, kde poznala i svého manžela.

Respondent č. A4 - žena, 74 let, středoškolské vzdělání s maturitou. Vdávala se v 18 ti letech, je rozvedená a žije v Sezemicích. Je v důchodu a dříve pracovala na poště.

Respondent č. A5 - žena, 73 let, středoškolské vzdělání s maturitou. Vdávala se ve 22 letech. Narodila se na Slovensku v Komárně, manžel byl vojákem z povolání. Záhy po svatbě ho převedli do Čech, do Pardubic. Od té doby tu žijí. Je v důchodu, pracovala jako účetní.

1.4. Analýza získaných dat

S ohledem na zvolenou výzkumnou strategii, probíhala analýza po celou dobu výzkumu. V rámci analýzy dat jsem nejprve provedla doslovnou transkripci rozhovorů. Tento transkript jsem následně rozdělila do tematických celků. Tyto segmenty jsem si následně označila abstraktnějšími popisky tzv. kódy, které ukazovaly, o čem daná část textu vypovídala. Používala jsem induktivní, otevřené kódy, které jsem vytvářela až v průběhu samotné analýzy. Díky otevřenému kódování jsem získaná data utřídila a charakterizovala. Vzniklé a popsané kódy jsem ihned zadávala do kódovací knihy. V průběhu analýzy byly veškeré údaje ještě doplněny poznámkami. Na základě zvoleného postupu, jsem objevila stěžejní témata všech transkriptů, jež jsem se poté snažila interpretovat.

2. ANALÝZA ROZHOVORŮ

2.1. Jak vnímají respondentky obou generací nesezdané soužití?

V reflexi partnerských vztahů typu nesezdané soužití se vyjadřovaly respondentky obou generací jak k jeho výhodám, tak i z jejich pohledu k nevýhodám. Většina těch z mladší generace se na výhodách spojených se životem ve volném svazku v zásadě shodovala. Oceňovaly na něm především to, že mají možnost kdykoli a bez zbytečných průtahů od partnera odejít. „Člověk se prostě může sebrat a jít. Nic neřešit, sbalit věci a čau.“³³ „Můžeš pokaždé utéct no. Jako když přijde nějaký závažný problém, tak se nemusí až tak extra řešit, když jsou lidi manželé, tak se to řešit musí, a rozvod se ne každému chce podstupovat. Tady je to furt takový, že jsme spolu dobrovolně.“³⁴ „Kdykoliv se můžu sbalit a odejít a udělat za tím tlustou čáru.“³⁵ Jako důležité reflektovaly mladé respondentky i to, že lze ze vztahu odejít, aniž by se do celé věci zatahovaly soudy a právníci. Tuto skutečnost hodnotily jako plus.³⁶

Vedle možnosti bezproblémového rozchodu mluvila většina z mladších žen ale také o tom, jak je prospěšné, že si společný život s partnerem v nesezdaném soužití mohou nejprve vyzkoušet a ujasnit si, zda jim to bude „klapat“ a dokážou spolu žít ve společné domácnosti. „Poznáte jeden druhého, poznáš ho skrz naskrz, víš, co od toho člověka můžeš čekat, víš, jestli se o něj můžeš opřít za těch 5, 6, 7 let co jste spolu, už se určitě odehrály nějaké strasti a tak dále, takže určitě sis už vyzkoušela to, jak ten člověk funguje, jestli ti je oporou atd.“³⁷ „Podle mě to zjednodušuje situaci v tom, že lidi chtějí být spolu pořád, ale že by se kvůli tomu měli hned vzít? Co když až potom zjistíš, že to není ten „pravej“? Asi je výhoda, že člověk prostě zjistí, co ho čeká, než se vezmou a budou mít děti. Prostě si to vyzkoušej. Nic závazného.“³⁸ „Přece se s někým neseznámí, nebudu s ním tejdén a pak si ho hned vezmu. Že jo. Prostě si to nejdřív zkusíme, jestli to bude fungovat.“³⁹ „Když spolu dva lidi jenom choděj a pak se rovnou vezmou a až pak spolu začnou žít, tak si myslím, že je lepší se rovnou nebrat a nejdřív si to spolu vyzkoušet, protože když spolu žijete, tak poznáš ty věci, který normálně při chození

³³ Resp. 2

³⁴ Resp. 1

³⁵ Resp. 5

³⁶ Např. respondent 3: „No tak jakoby můžeme se kdykoli rozejít bez toho, abychom museli něco řešit se soudama.“

³⁷ Resp. 5

³⁸ Resp. 4

³⁹ Resp. 3

*nepoznáš. Jak vůbec fungujete jako pár. Jestli si rozumíte a dokážete se na všem nějak dohodnout. Když s ním jenom chodíš, tak spoustu věcí neřešíš, a právě to tě pak může překvapit.*⁴⁰

Pro jednu z respondentek je proklamovaná „volnost“ v nesezdaném soužití ovšem ambivalentní. Na jedné straně jde podle ní o velký přínos, avšak na druhou stranu je to pro ni v jistém smyslu i nevýhodou „*Kdykoliv se můžu sbalit a odejít a udělat za tím tlustou čáru. Což je zároveň i velkou nevýhodou, protože vlastně nebudu nic mít. Investovala jsem do toho nějaké své peníze nějakou svoji energii čas atd.*“⁴¹

Respondentek z mladší generace jsem se ptala i na to, zda pociťují nějaké nevýhody spojené s tímto způsobem života. Některé z nich nespatořovaly nevýhody žádné. „*Ne ty necejtím zatím.*“⁴² „*Ne, nevidím v tom, nějaké nevýhody.*“⁴³ „*Ne, nevidím v tom nějaké extra nevýhody, krom toho, že si toho druhýho nemůžeš moc nárokovat.*“⁴⁴ Některé si však uvědomovaly, že v takovémto typu vztahu nic není smluvně ani právně ošetřené, což se může týkat majetkových vztahů, ale i dalších situací, kdy má partnerka jiné postavení než manželka, jako například ve zdravotnických zařízeních. Vypovídají o tom následující výroky: „*Nic není smluvně vyřešený a ten jeden z toho vždycky vyjde hůře finančně. To nemluvím o těch citovejch věcech, ale spíše o tom materiálním zabezpečení. Papír, hypotéka je napsaná na Romana, byt je Romana, takže smělička no. To je velmi velká nevýhoda toho společného soužití.*“⁴⁵ „*Jo a taky ty věci ohledně sdělování zdravotního stavu, ty jsou mínus.*“⁴⁶ Specifickou nevýhodu uvedla jedna dotazovaná, která vyjádřila obavu o to, zdali když se lidé neformálním společným soužitím natolik poznají, budou spolu chtít do manželství ještě vůbec vstoupit. „*Lidi zase naopak zjistěj, jakej je ten druhěj, že taky není úplně dokonalej, má svý mouchy a pak už s ním nechtějí žít v manželství. Je to takový vystřízlivění ten společnej život. Když si toho druhýho hned vezmeš, tak tohle všechno zjistíš až po svatbě. A rozvod je přece jenom už složitější.*“⁴⁷

⁴⁰ Resp. 1

⁴¹ Resp. 5

⁴² Resp. 2

⁴³ Resp. 3

⁴⁴ Resp. 1

⁴⁵ Resp. 5

⁴⁶ Resp. 4; dále resp. 2 uvedla: „*Tak třeba kdybych věděla, že se s ním něco bude dít anebo se mnou, tak aby nám v nemocnici řekli všechny informace k tomu, jako rodinným příslušníkům. Tak asi i z tohohle důvodu. Anebo kvůli hypotéce a tak.*“

⁴⁷ Resp. 4

U příslušnic starší generace jsem se obdobně jako u mladé generace zajímala o jejich názory na nesezdané soužití jako takové, a jeho případné výhody či nevýhody. Jejich výpovědi byly o poznání nejednotnější než u jejich vnuček. Některé s nesezdaným soužitím souhlasily a vnímaly i jeho výhody. „*No pokavad' tam nejsou ty děti a klape to, tak proč ne.*“⁴⁸ *Když se vám to tak líbí a vyhovuje vám to tak...*“⁴⁹ *To vůbec není špatný, že ty lidi spolu takhle žijou. Mám ještě jednu vnučku, ta je v Německu a ty spolu žili 6 let a teď se teprve brali, pač čekaj mimčo, že jo.*“⁵⁰ Jiné reflektovaly nesezdané soužití spíše kriticky. „*No zrovna nejlepší to není. Není to ani takový ani makový. Já si myslím, že to není dobrý, přeci jenom je lepší to manželství, je v tom pořádek, má to řád.*“⁵¹ A některé zaujaly v hodnocení kohabitací jednoznačně odsuzující stanovisko. „*Ne, to nevidím, nic v tom nevidím dobrýho. Tak dlouho se poznávat nemusíte, kolik roků spolu jste.*“⁵²

Co se týká výhod života v nesezdaném soužití, tak ty respondentky z generace babiček, které nesezdané soužití vnímaly pozitivně, stejně jako ženy mladší udávaly, že je dobré, že si lze společný život nejprve vyzkoušet. „*Tak je to dobré, že si to zkusíte.*“⁵³ „*Můžou si to spolu zkusit a já jim v tom fandím.*“⁵⁴ Kladně se vyjadřovaly zejména k tomu, že se mladí lidé osamostatní od rodičů a naučí se hospodařit. „*Já si myslím, že to má svoje výhody. Ty lidi se natolik poznaj, očuchaj. Naučej se hospodařit, žít spolu....*“⁵⁵ „*Tak zaprvé jsou už samostatní, nejsou odkázaní na rodiče, mají svou domácnost, o kterou se musejí starat.*“⁵⁶ Respondentky také shodně s vnučkami vnímaly kladně snadnější ukončení vztahu oproti rozvodu manželství. „*Dobrý je, že si můžou říct ahoj a jde si každé svou cestou. Nakonec každé máte nárok na vlastní život.*“⁵⁷ „*Tak ty lidi nejsou k sobě ani tak jako vázaný. Nerozumíme si, tak se můžeme rozejít....*“⁵⁸

Nevýhody, které starší ženy uváděly ve spojitosti se životem v kohabitaci, se týkaly převážně majetkových záležitostí. Často poukazovaly na fakt, jak se v případě rozvodu bude „dělit“ společný majetek partnerů. „*No zase se dostáváme k tomu majetku. Ted' si představ že*

⁴⁸ Resp. A2

⁴⁹ Resp. A5

⁵⁰ Resp. A4

⁵¹ Resp. A3

⁵² Resp. A1

⁵³ Resp. A5

⁵⁴ Resp. A4

⁵⁵ Resp. A2

⁵⁶ Resp. A4

⁵⁷ Resp. A2

⁵⁸ Resp. A4

by jeden nebo druhý měl auto, no a představ si, že byste se rozcházel, teď se budete boxovat o to auto. Tady jde furt o ten majetek. Jakmile si jednou společně něco pořídíte, tak prostě už na to máte každý svůj názor, svůj podíl. Pokavaď to mezi vámi klope tak je to jedno. Úderem kdy ne, začnete si dokazovat, kterej má navrch.“⁵⁹ „Tak když si spolu něco pořídíte, tak je to vás obou. A jak si to pak budete dělit? To je pak blbý tohle to.“⁶⁰

I přes značný rozptyl v názorech na kohabitaci se příslušnice starší generace v jedné věci shodovaly. A to v otázce dětí. Podle nich pokud se pár rozhodne založit rodinu, tak by se měli vzít. V tomto ohledu panovala naprostá jednota. „No pokavaď tam nejsou ty děti a klope to, tak proč ne, ale ovšem když jsou pak děti, tak by měly mít tak nějak jednotný jméno a tak nějak by měly vědět, kam patřej.“⁶¹ „Ale klidně ať si takhle spolu jsou, pokud tam nejsou ty děti.“⁶² „Tak to není správné, taky bych moc nesouhlasila, dítě potřebuje oba rodiče to je jasné, je to lepší když se vezmou.“⁶³

Nesezdané soužití v době, kdy se vdávaly představitelky starší generace.

Na našem území se nesezdané soužití začalo výrazněji rozšiřovat až v průběhu devadesátých let, zejména v jejich druhé polovině.⁶⁴ Dříve, soužití dvou nesezdaných lidí nebylo tak častým jevem, jako je tomu dnes. Týkalo se převážně vdov a vdovců, či obecně starších lidí.⁶⁵ Starší respondentky z mého výzkumného vzorku toto potvrzují. Velká část z nich nikoho, kdo by žil „na hromádce“ neznala, nebo si to nepamatuje. „Nevzpomínám si. Bratr byl ženatý, sestra byla vdaná. Co takhle jsem znala, nepamatuji si, že by takhle žili na divoko...“⁶⁶ Vypovídaly také, že se to dost odsuzovalo. „No tak to ne. To se dost odsuzovalo. No to se říkalo, že žijou na psí knížku a já myslím, že se to ani nevyskytovalo, protože ty lidi se s tím více méně nechlubili. Anebo tak byli zas do té doby, než měli děti. To už se to pak dávalo do kupy.“⁶⁷ „Tak to moc ne. Většinou to byli starší lidi. Když zůstal sám jeden nebo druhý, buď rozvedení, nebo vdovci. Ne mladí jak teď, lidi co měli přes 50 a tak.“⁶⁸

⁵⁹ Resp. A2

⁶⁰ Resp. A5

⁶¹ Resp. A2

⁶² Resp. A5

⁶³ Resp. A3; dále resp. A1: „Když ty dva chtějí založit rodinu, tak se musí vzít. To by jinak trpělo to dítě. To se musí dát do pořádku.“; resp. A4: „Pokud spolu jsou a choděj spolu ne týden ani 14 dní, ale jsou spolu nějaký rok a pak do toho přijde to dítě, já si myslím, že by měli uzavřít manželství. Už kvůli tomu dítěti, aby vědělo, že má stejný jméno, jako mají rodiče.“

⁶⁴ Např. Rabušíč (2001), Kučera (2000), Fialová (200).

⁶⁵ Zdroj: ČERNÁ, Kateřina. ANALÝZA: Nesezdaná soužití v ČR podle výsledků SLDB. [online]. [cit. 2013-06-25].

Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=65

⁶⁶ Resp. A3

⁶⁷ Resp. A2

⁶⁸ Resp. A5; Dále zminila, že páry, které bydlely společně a některý z nich byl vdovec nebo vdova to neměly vůbec jednoduché: „Bydleli v jednom bytě, ale když to na ně někdo řekl, tak jim sebrali důchod.“

Dlouhodobé kohabitace

V souvislosti s tím, jak respondentky reflektovaly nesezdané soužití, je třeba zdůraznit, že představitelky mladší generace aktuálně žijící v partnerství bez oficialit, chápou tuto situaci jakožto přechodný stav, nikoli jako celoživotní strategii. Všechny až na jednu výjimku⁶⁹ se v budoucnu chtějí vdávat a založit rodinu. Pokud budou mít toho správného partnera. „*Chtěla bych, určitě bych se chtěla někdy vdát.*“⁷⁰ „*Jestli bude s kým, tak jo.*“⁷¹ „*Nevím, jestli tohohle, ale nějakého jo.*“⁷² Přitom impulsem pro uzavření sňatku by pro většinu z nich byly děti.⁷³ „*Tak rozhodně kdyby mě požádal o ruku, a pak ty děti určitě.*“⁷⁴ A samozřejmě láska a silný citový vztah k partnerovi. „*Prostě že bych milovala toho člověka, který se mě zeptá, zda si ho vezmu.*“⁷⁵

Na otázku, co si myslí o dlouhodobých kohabitacích, kdy partneři ani v budoucnu neplánují uzavřít sňatek, odpovídaly některé respondentky z mladší generace v tom smyslu, že proti dlouhodobému nesezdanému soužití v zásadě nic nemají, avšak zároveň vypovídaly, že pokud se pár rozhodne mít dítě, měl by uzavřít manželství. „*Pokud tam jsou už ty děti, tak jsem za, aby byli prostě oddaní. Když spolu žijí dva lidé dlouhodobě bezdětně, tak v tom nevidím vůbec žádný problém a dokázala bych si i já představit takhle fungovat.*“⁷⁶ „*Pokud spolu chtějí být a pokud spolu chtějí mít děti tak by se ty lidi měli vzít.*“⁷⁷ Jiné dlouhodobé kohabitace nevnímaly moc pozitivně a podotýkaly, že když spolu pár žije několik let pořád „jen tak“ není to úplně v pořádku. „*Když spolu někdo žije deset let, tak už je to taky divný.*“⁷⁸ „*No nevím, přijde mi to takový divný. Myslím, že už tak po těch sedmi letech, by se měli vzít.*“⁷⁹

Výjimku představovala výpověď jedné z mladších respondentek, která se k dlouhodobé kohabitaci vyjadřovala kladně, a sama by se takovéto formě soužití nebránila.

⁶⁹ Resp. 1 nemá ohledně vstupu do manželství vyhraněný názor. Na jednu stranu vyjádřila, že pro ni oficiální svazek není podstatný, ale na druhou stranu uvedla, že kdyby ji někdo požádal o ruku, nebyla by ze zásady proti. „*Pokud mě někdo požádá o ruku, asi se tomu bránit nebudu, ale nebudu na tom nějak lpět.*“

⁷⁰ Resp. 5

⁷¹ Resp. 2

⁷² Resp. 3

⁷³ V tomto ohledu se jejich výpovědi zcela shodují s reflektovanými názory jejich babiček a také s výsledky z výzkumu MG 1997.

⁷⁴ Resp. 2

⁷⁵ Resp. 5

⁷⁶ Resp. 5

⁷⁷ Resp. 2

⁷⁸ Resp. 3

⁷⁹ Resp. 2

„Já mám na to myslím dobrou pohled. Já myslím, že ty papíry, jenom jako aby to bylo oficiální, že to není až tak důležitý.“⁸⁰

Výpovědi starší generace žen ohledně dlouhodobé kohabitace byly rozmanitější. Některé z respondentek nesouhlasily s nesezdaným soužitím jako takovým a ty, které s tímto typem neměly problém, ho chápaly jako dobrý nápad pouze do té doby, než se pár rozhodne založit rodinu. Pak je třeba, aby se vzali a dítě se tak narodilo do úplné rodiny. „Pokavaď je každé svobodnej, ať si žije, jak chce. Ale když už potom přijdou ty děti, tak aby někam patřily. Takže teda když se narodí děti...No určitě se vzít.“⁸¹ „Jak nechcete ještě rodinu, tak se vdávat nemusíte. Ale až byste chtěli rodinu, miminko, tak už by bylo lepší se vzít.“⁸²

Nárůst počtu nesezdaných soužití

Zvyšující se oblíbenost nesezdaných soužití dávají někteří autoři⁸³ do souvislosti s rozsáhlými socioekonomickými a reprodukčními změnami, které od šedesátých let zasáhly severní Evropu a odtud se v průběhu času šířily dále. Tyto změny se jak bylo uvedeno výše,⁸⁴ označují za druhý demografický přechod (Rabušic, 2001). A jak reflektovaly tento trend ženy z mého výzkumného vzorku? Příslušnice starší generace viděly za nárůstem volných svazků ve zkratce vyjádřeno „jinou dobu“ a sní spojené větší možnosti volby, příležitosti k cestování, studování, budování kariéry, a také touhu „poznávat svět“. „Je to jiná doba. Když my jsme byli mladí, vše bylo úplně jinak. Dnešní doba je jiná, hodně možností. Dříve my jsme byli ušlápnutější, protože nebylo, byli jsme z chudších rodin. Dneska ty možnosti jsou.“⁸⁵ Vzhledem k tomu, že se všechny starší dotazované ženy až na jednu výjimku⁸⁶ vdávaly v průměru okolo dvacátého roku života, představovalo pro ně nesezdané soužití možnost, jak si prodloužit mládí. „Já myslím, že si tak nějak prodlužujete mládí.“⁸⁷ „My jsme neměli moc na výběr. Já se vdávala ve 22 a pak hned děti. To vy ne, můžete cestovat, dělat si školy....“⁸⁸ Stejně jako starší respondentky i mladší ženy poukazovaly hlavně na více možností, které

⁸⁰ Resp. 1; Těto informátorky jsme se ptala, jak by řešila otázku příjmení dítěte, pokud by se jim narodilo do nesezdaného soužití. Vypověděla, že ona by měla normálně své příjmení a dítě by dostalo příjmení otce. „No normálně bych mu dala příjmení otce a já bych měla svoje.“

⁸¹ Resp A2

⁸² Resp A1

⁸³ Např. Rabušic (2001); Chaloupková, Šalamounová (2004)

⁸⁴ Viz. kapitola Druhá demografická tranzice

⁸⁵ Resp. A3

⁸⁶ Resp. A3 se vdávala ve 35 letech

⁸⁷ Resp. A2

⁸⁸ Resp. A5

jdou ruku v ruce s naší dobou. „*Tak asi ta doba, nikdo se do toho teď už nežene, ženský mají i děti později, každé chce být svobodnej, většinou to zůstává u těch chlapů, ty chtěj bejt svobodný až do poslední minuty. Nevím no, nikdo se do toho nechce hnát.*“⁸⁹ „*Myslím si, že lidi chtějí být víc svobodní, když vidíš ty možnosti, že si můžeš dělat, co chceš. Mně přijde, že je to jiná mentalita než dřív.*“⁹⁰

Zajímavý byl postoj jedné mladé respondentky, která zmínila, že za nárůstem kohabitací může být i velká nákladnost svateb, která tím pádem ztěžuje vstup do manželství.⁹¹ „*Myslím si, že hlavně kvůli penězům. Protože vystrojít svatbu nebývá úplně levná záležitost. Myslím, že by se většina z nich k tomu odhodlala... Ale že to opravdu stojí spoustu peněz, hostina, víš co, hlavně hostina. Chceš prostě pozvat kupu lidí....že jo.*“⁹²

Vliv zkušeností či předešlých vztahů na rozšířenost nesezdaných soužití.

Život v nesezdaném soužití se pro stále více a více lidí stává v určité životní fázi preferovanou volbou. Podle statistik se rozvádí téměř každé druhé manželství.⁹³ U mladých žen v mém vzorku mne zajímalo, zdali mají pocit, že je tyto informace a jiné negativní zkušenosti nějak ovlivňují a souvisí s tím, že žijí v nesezdaném soužití. Některé udávaly, že je možné, že jsou někteří lidé v tomto směru poznamenáni. „*Asi bych řekla, že jsme předchozíma vztahama všichni poznamenány. Někdo třeba prožil špatný manželství, a tak se do dalšího už nehrne. Někdo zase má rozvedený rodiče a nechce se nikdy s nikým vzít už z principu.*“⁹⁴ Jiné dotazované zastávaly opačný názor. „*Ne tak to určitě ne.*“⁹⁵ Zajímavé bylo zjištění, že ženy pocházející z rozvedených rodin, u kterých jsem si myslela, že vzhledem k jejich negativním zkušenostem s manželstvím budou spíše volit nesezdané soužití jako plnou alternativu, jsou nakloněny myšlence celoživotního manželství. Nejenže se všechny chtěly vdát, zároveň i vypovídaly, jak je manželství důležité a pokud si už někoho vezmou, věří v to, že to bude napořád. Následující výpovědi jejich postoj reflektují. „*...Určitě, určitě už jenom to, že chci mít plně fungující rodinu a taky chci, aby to bylo na celý život, tak to je*

⁸⁹ Resp. 2

⁹⁰ Resp. 1; další uváděné výroky: Resp. 3: „*Tak mění se to s dobou. Doba je modernější lidi nejsou tak konzervativní*“⁹⁰, „*...je to dobou, tím, že prostě žijeme v tomto století ve kterém žijeme a leccos se změnilo. Změnily se priority. Určitě já se jinak koukám na svatbu a soužití dvou lidí na hromádce než moje babička*“⁹⁰.

⁹¹ Podobné důvody často udávaly i dotazovaní ve výzkumu MG 1997.

⁹² Resp 3

⁹³ Úhrnná rozvodovost za rok 2011 byla 46,2 % , Zdroj: Rozvodovost. In: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

⁹⁴ Resp. 4

⁹⁵ Resp 2

*samozřejmě ovlivněný mojí zkušeností z mojí rodiny. Takže rozhodně jo.*⁹⁶*No já až si někoho vezmu, tak doufám, že to bude napořád. Rozhodně se nechci dvakrát rozvádět jak moje matka. Prostě jak se říká, dokud nás smrt nerozdělí.*⁹⁷ *„Když už si někoho jednou беру, tak věřím v to, že to je napořád. Jako může se stát cokoliv, ale když bych si myslela, že se jednou rozvedu, tak si ho nevezmu. Jsem idealista, myslím, že když si někoho vezmu, tak spolu budem do konce života*⁹⁸*.“*

Shrnutí:

Analýza výpovědí mladých respondentek ukázala, že tyto mladé ženy oceňují na nesezdaném soužití, především to, že si společný život s partnerem vyzkouší, poznají, jak partner jedná v krizových situacích a celkově tak zjistí, zda s ním dokážou „fungovat“ ve společné domácnosti a založit rodinu. Nesezdané soužití je pro ně atraktivní také z hlediska snadnějšího rozchodu. V podstatě mohou ze vztahu „kdykoli“ odejít. Na druhou stranu si ale některé z nich také uvědomují určité nevýhody, které se s tímto typem soužití vážou. Většinou se vyjadřovaly hlavně k jasně nedefinovaným majetkovým záležitostem a rovněž k problematice sdělování zdravotního vztahu výhradně rodinným příslušníkům.

U starší generace žen se projevila větší názorová pestrost. Některé tento typ partnerského vztahu vidí vcelku negativně, jiné vnímají i jeho klady. V otázce výhod i nevýhod, udávala generace babiček v zásadě ty samé atributy jako jejich vnučky. Líbilo se jim, že se mladí lidé osamostatní, naučí se hospodařit a vyzkouší si společný život s partnerem. Díky tomu mohou zjistit, zda je to „to pravé“ a pokud není, bez průtahů ze vztahu odejít. Co se týká nevýhod tak rovněž dominovaly materiální záležitosti.

Pohled starší generace odhalil, že ať ženy s nesezdaným soužitím souhlasily či ne, v jednom se shodovaly úplně. Všechny měly za to, že jakmile se pár rozhodne založit rodinu, měli by se vzít. S tím souhlasila i valná většina jejich vnuček, pro které by narození dítěte bylo jedním z nejdůležitějších impulzů ke sňatku. Na základě jejich výpovědí, jasně vyplývá, že svou současnou partnerskou situaci vnímají pouze jako dočasnou, a plánují v budoucnu založit rodinu a vdát se. Pouze jedna uvedla, že by jí dlouhodobá kohabitanace, do které by se narodily děti, nevadila.

⁹⁶ Resp 5

⁹⁷ Resp. 4

⁹⁸ Resp. 2

Starší i mladší generace žen byla jednotná i ve svém názoru na otázku početního nárůstu nesezdaných soužití. Za jednu z hlavních příčin zvýšeného počtu kohabitací viděly „jinou dobu“ a s tím spojené možnosti, kterými se vyznačuje. Ať už se jedná o příležitosti k cestování, budování své vlastní kariéry či studia na vysokých školách, nezávanosti ve vztazích atd., všechno toto vede k tomu, že se do manželství podle dotázaných žen, nikdo „nechce hnát.“

2.2. Jak přistupují respondentky k manželství?

V rámci výzkumu jsem se zamýšlela nad tím, proč vůbec dnešní mladí lidé vstupují do manželství. Stejnou otázku jsem pokládala i respondentkám v mém výzkumném vzorku. Jejich odpovědi se různily. Pro větší část mladších žen byl vzorec, totiž chození-bydlení-manželství v naší společnosti praktikován již dlouho a jak ony říkaly, lidé uzavírají manželství protože „to tak dělaj prostě všichni.“⁹⁹ Dokladem mohou být následující výroky: „No tak asi ta dlouholetá tradice, lidi to tak prostě dělaj. Je to vykrytalizování toho vztahu.“¹⁰⁰ „Prostě to dělají všichni, je to běžný, normální... máma s tátou se brali, babička se vdávala, teta, no prostě všichni. Tak to je, když máš partnera, tak si myslím, že to k tomu dřív nebo později směřuje. Je to prostě takovej úzus, že jo?“¹⁰¹ Respondentky však uváděly i jiné aspekty, které mohou vést ke vstupu do manželství. Týkaly se především materiálního a citového zabezpečení. „No nevím tak některým se to prostě líbí. Mít manžela a bejt něčí manželka. ...Potom asi kvůli těm penězům a jistotě. On je „tvůj“ a ty seš „jeho.“¹⁰² Jedna respondentka si byla vědoma toho, že lidé svazek uzavírají především z důvodu materiálních jistot, ačkoli ona sama má o manželství romantické představy a proto do něj podle ní lidé vstupují hlavně proto, že se milují. „Tak asi nějaký ty finanční jistoty. A taky jak už jsem říkala ten pocit jistoty, že máte člověka, o kterýho se můžete opřít a on vám jen tak nemůže zdrhnout. Já mám ale docela romantický představy o manželství. Podle mě ho lidi většinou uzavíraj proto, že se milujou a chtěj bejt spolu až do smrti.“¹⁰³

Ženy ze starší generace byly ve svých výpovědích ohledně manželství o poznání jednotnější. Uváděly, že za vstupem do manželství je podle nich touha založit rodinu a přivést

⁹⁹ Resp. 3

¹⁰⁰ Resp. 2

¹⁰¹ Resp. 3

¹⁰² Resp. 1

¹⁰³ Resp. 4

na svět dítě do fungující a úplné rodiny. „*Tak proto, že chtějí založit rodinu.*“¹⁰⁴ *Myslím, že z velké části kvůli dětem.*“¹⁰⁵ „*Chtějí mít rodinu.*“¹⁰⁶

Respondentek z generace vnuček jsem se ptala, zda se si myslí, že se něco v jejich vztahu změní když se vdají. Některé měly za to, že ne, a měly pocit, že je to tak správně, protože manželství je přeci věc dobrovolná a neměla by je jakkoli omezovat. „*Nemyslím, že se změní. Nic moc se nezmění. Pořád to budem my dva, teda plus k tomu ten papír. Ale nevidím to tak, že se vezmem a pocejtím nějakou zásadní změnu ze dne na den, jenom proto, že budu něčí manželka. Mělo by to být stejný. Rozhodně! Nemělo by to být nějaký svazující, jiný, protože máš nějaký papír.*“¹⁰⁷ „*No je to dobrovolná věc, člověk si to vybere, takže by se nemělo nic měnit.*“¹⁰⁸ „*Myslím, že když do toho jdeš, do toho sňatku, tak je to proto, že ho miluješ a chceš být s ním, takže se de facto podle mě nic nezmění.*“¹⁰⁹

Výhody spojené se životem v manželství

Každá věc má dvě strany a tak i manželský život s sebou přináší jisté výhody ale také určité nevýhody. Prvně se zaměřím na klady manželského života, jak je vnímají příslušnice obou generačních skupin. Mladé ženy mezi zmiňovanými výhodami manželství vesměs uváděly podobné faktory a to zejména pocit emocionální jistoty, finančního zabezpečení atd. „*Pro některý lidi to může bejt zajištění do budoucna, ať už finanční, ale i emocionální. Ten pocit jistoty, že je ti ten člověk zavázanej, je podle mě pro spoustu lidí hodně důležitěj.*“¹¹⁰ „*Výhoda je taková jistota, i když v dnešní době nemáš jistotu v ničem, ale furt je to taková ta jistota, že tě ten druhý nějak podrží, nebo že vzájemně si můžete šetřit nějaké peníze, vybudovat větší statky a větší majetek, protože když jsi sama tak to tak dobře nejde.*“¹¹¹ Jedna mladá žena vnímala jako benefit manželského stavu společné zdanění manželů, které už ovšem v dnešní době není možné.¹¹² „*.....Jsou tam nějaké slevy ne? Na dani, na manžele, ne?*

¹⁰⁴ Resp. A1

¹⁰⁵ Resp. A3

¹⁰⁶ Resp. A4

¹⁰⁷ Resp. 3

¹⁰⁸ Resp. 2

¹⁰⁹ Resp. 5

¹¹⁰ Resp. 4

¹¹¹ Resp. 1

¹¹² „V rámci společného zdanění manželů se vypočítává základ daně z příjmu fyzických osob ze společného základu daně manželů. Naposled bylo možné takto zdanit příjmy při výpočtu daně za rok 2007.“

*Si myslím. Nevím. Já si to nepamatuju. Určitě jsme se to učili ve škole.*¹¹³ U starších respondentek dominovaly ve výhodách manželství převážně lepší a stabilnější zabezpečení případných potomků. *„No snad jsou líp zabezpečený ty děti.“*¹¹⁴ *„Já si myslím, že to manželství je lepší. Rozhodování je lepší, pro děti je to lepší, je to takový řád.“*¹¹⁵ *„Je to určitě lepší proto, že to dítě je takové šťastné, když má oba dva, tatínka i maminku. Já si myslím, že je lepší pořádek aspoň v tomto, ty děti mají jistotu.“*¹¹⁶ Podstatné pro ně také bylo, že když mají manželé dva příjmy a poté také dva důchody, je život po finanční stránce snazší. *„Tak když jsme oba dva dělali a teď máme dva důchody tak přece jenom se žije líp. Nežili jsme chudě, mohli jsme jezdit na dovolenou se všemi třemi kluky a tak.“*¹¹⁷ Pro jednu ze starších respondentek s ohledem na její věk a věk jejího manžela je společný manželský život výhodný hlavně v pokročilejším věku. *„Tak hlavně ve starším věku je to ohromná výhoda, protože kdyby děda mě neměl, musel by jít někam do pečováku nebo do domova důchodců, protože sám by se o sebe nepostaral.“*¹¹⁸

Nevýhody manželství

Velká část mladých respondentek uváděla za největší nevýhodu manželství případné těžkosti spojené s rozvodem. U nesezdaného soužití zjednodušeně stačí vzít věci a odejít, kdežto u manželství je proces rozcházení se ztížen o zainteresování soudu, právníků, a pokud má pár děti tak i sociálních pracovníků. Celá tato „mašinerie“ tak oba dva zúčastněné popřípadě i jejich potomky stojí spoustu času, sil a nervů. Stejně tak to reflektovaly mladé ženy v mém vzorku. *„Když se manželé rozvedou, tak je to vždycky těžký, někdy víc, někdy méně.“*¹¹⁹ *„Následně potom ten rozvod, když se to manželství nepovede, tak ty tahanice, soud, to jsem si sama jako malá holka zažila, to není nic příjemného, Takže asi spíš jenom ten špatnej konec.“*¹²⁰ *„Když dojde na nejhorší a musíte se rozejít, nebo chcete se rozejít, tak se to musí zdlouhavě řešit, stojí to hodně peněz, času, nervů....“*¹²¹ Pro jednu z respondentek

Článek: „ČSSD chce vrátit společné zdanění manželů.“ [online]. [cit. 2013-06-26]. Dostupné z:

http://ekonomika.idnes.cz/plany-cssd-a-spolecne-zdani-manzelu-d8d-ekonomika.aspx?c=A130318_125600_ekonomika_spi

¹¹³ Resp. 3

¹¹⁴ Resp. A2

¹¹⁵ Resp. A1

¹¹⁶ Resp. A3

¹¹⁷ Resp. A5

¹¹⁸ Resp. A5

¹¹⁹ Resp.4

¹²⁰ Resp. 5

¹²¹ Resp. 3

bylo řešením eventuálních neshod při rozvodovém řízení sepsání předmanželské smlouvy. Její postoj k tomuto ujednání byl však ambivalentní. Na jedné straně je pro ni tato smlouva žádoucí, na druhé jí přijde „divné“ dopředu probírat otázky zániku manželství. „*Myslím, že v dnešní době je blbý, že kolikrát přijde na přetřes předmanželská smlouva. Ještě ani nejseš vdaná a už probíráš svůj rozvod. Ale zase jsem slyšela spoustu příběhů, kdy ty lidi skončili víceméně bez peněz, ještě toho druhýho živili, ačkoli se choval, jak se choval. Asi tohle je takový blbý, když se ty lidi na sebe naštvou nebo tak, tak si potom jdou po majetku.*“¹²² Další zmiňovanou věcí byla i nižší míra osobní svobody. Na toto poukazují zejména následující výroky: „*Je jasný, že člověk ztratí svobodu, ale to si musí ujasnit před svatbou, jestli je to „to“, co fakt chce.*“¹²³ „*Že většinou když se ty dva vezmou, tak jsou braný jako dva, nejsou samostatný jednotky nebo aspoň když to vidím u svých rodičů – my dva jdeme támhle a my dva jdeme tady. Každý občas potřebuje být sám, že jo? To se mi jako na tom manželství nelíbí, že si myslím, že si tě ten druhý může nárokovat. Už jsi prostě můj oficiálně a budeš dělat tohle a tohle.*“¹²⁴

Výpovědi respondentek ze starší generace se týkaly podobných problémů jako výpovědi jejich vnuček. Jedna z nich nevnímala na manželství ani jeho výhody ani nevýhody. „*Nevýhody? Člověče, já nevím... Já jsem neviděla ani výhody ani nevýhody.*“¹²⁵ Jiná považovala za hlavní nevýhodu obtíže s rozvodem. „*Tak ten rozvod je vždycky pro všechny hrozně složitý. To je vždy takový blbý.*“¹²⁶ Setkala jsem se i s výrokiem, že v dnešní době už manželství moc nevýhod nemá. Lidé do svazku vstupují později a většinou až poté, co si společný život vyzkouší. Jsou starší, zralejší a zkušenější. „*Dneska už ne....*“¹²⁷ Zaznamenala jsem i názor, že nevýhodou je i jisté omezení osobní svobody. „*Tak je to jistě určité omezení osobní svobody. My jsme třeba jezdili k moři a já jsem neuměla plavat a ani jsem to neměla moc ráda. Tak jsme tam ležela na dece, ale prostě jsem jela a hotovo.*“¹²⁸ Dále jsme se setkala s výpovědí, že manželství nemá žádné zásadní nevýhody, je to s ním však jako se vším v životě. Někdy je vše v pořádku a jindy zase ne. „*Jak se střídá počasí tak se střídá i život.*“

¹²² Resp. 2

¹²³ Resp. 4

¹²⁴ Resp. 1. Stejně se k otázce „manželské jednoty“ staví i J. Curtis, viz. kapitola : Výhody a nevýhody nesezdaných soužití.

¹²⁵ Resp. A1

¹²⁶ Resp. A2

¹²⁷ Resp. A4, dále uvedla: „*Za nás když se děvče vdávalo ve 23 letech, už bylo staré. My jsme se vdávaly hodně mladé, o životě jsme nevěděly nic. Když se dnes lidé berou ve 30 letech, já jim to vůbec nemám za zlé. Já si myslím, že je to dobře. Dodělají si školu, vzdělání, někam se podívají a pak si můžou vstoupit do manželství s takovým tím jiným pohledem, než to bylo za nás, zkušenějším v každém případě.*“

¹²⁸ Resp. A5

*Jednou je hůř, jednou lépe. Záleží na každém, jak se k tomu postaví, jestli má snahu se zlepšit.*¹²⁹

Shrnutí:

Na základě výroků, které dotazované mladší ženy uváděly v souvislosti s tím, proč dnes lidé vstupují do manželství, lze konstatovat, že dle jejich názoru je to právě jistý „společenský tlak“ že „to tak prostě dělají všichni“, který je vede k uzavírání sňatků. Mezi dalšími nečastěji zmiňovanými motivy bylo finanční a emocionální zabezpečení. Z jejich vlastního pohledu je manželství vykrystalizováním vztahu, který s partnerem mají.

Generace jejich babiček se v podstatě ve svých postojích shodla. Jejich pohled na tuto otázku odhalil, že za vstupem do manželství je rozhodnutí páru založit rodinu a touha, aby se děti narodily do úplné rodiny.

Co se týká výhod a nevýhod manželského života ve výpovědích mladší i starší generace můžeme nalézt v určitých aspektech shodu. Podobné závěry vyslovovaly babičky i vnučky ohledně otázek snížené míry osobní svobody a těžkostí spojených se zánikem manželství. Je však nutno dodat, že několik respondentek ze starší generace nevidělo na legálním svazku nevýhody žádné. Oproti tomu u mladší generace se vždycky „něco našlo.“

Mladé ženy odpovídaly i na otázku, zda mají pocit, že se něco změní v jejich partnerském vztahu, když vstoupí do manželství. Většinou převládal názor, že by se nic změnit nemělo, protože do manželství ženy s tím kterým partnerem vstupují dobrovolně, navíc často už po několikaletém společném životě, tudíž by je už „nemělo nic překvapit.“

2.3. Význam a budoucnost manželství?

Osobní představy mladých žen o manželství

Z mnou provedeného výzkumu vyplynulo, že všechny mladé ženy, aktuálně žijící v nesezdaném soužití mají v plánu se někdy v budoucnu vdát.¹³⁰ Kohabitaci tedy chápou pouze

¹²⁹ Resp. A3

jako dočasný stav či předstupeň k manželství. Ačkoli většina z nich dlouhodobé nesezdané soužití neodmítá, trvale žít by v něm nechtěla.¹³¹ I přes to, že aktuálně žijí v partnerství bez oficialit, je pro ně sňatek a manželství velmi důležitý. Přitom impulsem k uzavření svazku by pro ně v první řadě bylo těhotenství a touha založit vlastní rodinu a dále obvykle také situace, ve které by je ten „pravý partner“ požádal o ruku. Ukázalo se, že i když si uvědomují, že se význam manželství v dnešní době snižuje, pořád pro ně má značnou hodnotu. *„Rozhodně, já ani nevím, jsem v tom takhle vychovaná myslím, že to je správně, je to prostě potvrzení před nějakou vyšší institucí a mělo by to tak být. Určitě tak je to jedno z těch největších rozhodnutí v životě. Asi si myslím, že je to dovršení něčeho co se týče osobního úspěchu je to ten „top“ co může být prostě ten „ poslední slib.“ Pro mě konkrétně má manželství velkej význam.“*¹³² *„Chci, aby to bylo na celý život, tak to je samozřejmě ovlivněný zkušeností z mojí rodiny. Takže pro mě to má velkej význam, rozhodně jo.“*¹³³ Ojedinělá byla výpověď jedné respondentky, která sice připustila, že je sňatek hezká a romantická záležitost ale zároveň podotkla, že v dnešní době se jí celé manželství zdá už „nemoderní“ a jaksi i nepraktické z finančního hlediska. Podle její výpovědi má svobodná žena s dětmi vyšší přídatky než žena s manželem. *„Jako je to hezký, ale v dnešní době mi to přijde prostě nemoderní. Přijde mi to jako romantický gesto, ale z toho praktického hlediska, třeba když máš ty děti tak máš i větší přídatky, když jsi svobodná.“*¹³⁴ Vyjma vesměs kladných ohlasů na manželství jsem se ve svém vzorku setkala i s reakcí lhostejnou. Dotazovaná uvedla, že manželství není „žádná velká věc.“¹³⁵ Lidé prostě uzavřou sňatek, a když to nefunguje, rozvedou se. *„Je to prostě běžný, normální. Lidi tomu nepřikládají extra velký význam. Prostě se vezmou a hotovo. Když to neklape, tak se zase rozvedou a vezmou si někoho jinýho.“*¹³⁶

Jaký význam přikládají mladé respondentky rituálu svatby?

Mladé ženy z mého výzkumného vzorku sice se svatbou v budoucnosti počítají, ale v otázce svatebního obřadu a jeho významu byly značně nejednotné. Některé svatbu vnímají

¹³⁰ K manželství se menší část z nich stavěla lhostejně, přesto na otázku zda by se v budoucnosti chtěly vdávat, odpovídaly, že ano, popřípadě, že se tomu bránit nebudou. Vyloženě negativní názor jsem nezaznamenala. Resp. 1 uvedla, že na manželství nijak nelpí, avšak pokud ji někdo požádá o ruku, bránit se tomu také nebude.

¹³¹ Resp. 5 dlouhodobou kohabitaci uznává pouze u bezdětných párů.; Resp. 1 by nevadilo v ní žít, i když by se do ní narodily děti.

¹³² Resp. 2

¹³³ Resp. 5

¹³⁴ Resp. 1

¹³⁵ Resp. 3

¹³⁶ Resp. 3

jako jakýsi předěl a v tomto ohledu má pro ně značný význam. „*Jo jistě, i třeba kvůli mámě a tak, myslím si, že takhle jsme v tom všichni vychovaní anebo i oni. Myslím, že to je takhle v pořádku. Je to vstup do jiný životní fáze.*“¹³⁷ *Jasně chci krásnou svatbu, je to jenom jednou v životě, že jó. Budu mít krásný šaty, který si mimochodem sama navrhnu*“¹³⁸ Kdežto pro jiné respondentky svatba nemá nějaký signifikantní význam a staví se k ní především jako k příležitosti uspořádat velkou „akci“ pro ně a kamarády, kde oslaví to, že se mají rádi. Jak vypovídaly, velkolepá hostina a drahé svatební šaty jsou pro ně vedlejší. „*Nebrala bych to zase tak vážně. Rozhodně nepotřebuje mít svatbu za 100 litrů, mít nádherný šaty, všude vyzdobený kytičky.*“¹³⁹ „*Raději si s tím partnerem a pár přáteli při nějakém dobrém výletě třeba na hory, předáme prstýnky z chirurgický oceli, abychom stvrдили náš vztah, ale myslím, že sňatek za 100 000 Kč k tomu nepotřebuju. A přijde mi to drahý ta svatba vůbec.*“¹⁴⁰ „*Pro mě to není nějak zvlášť zásadní, prostě na chatě uděláme mejdan a grilovačku pro kámoše.*“¹⁴¹

Význam manželství v minulosti a dnes

Na otázku zdali se v dnešní době význam manželství spíše snižuje či zvyšuje, měly ženy obou generací v podstatě stejné názory. Naprostá většina z nich byla toho mínění, že v minulosti byl význam manželství větší. V dnešní době, která se vyznačuje vyšší mírou rozvodovosti a nárůstem alternativním typů partnerských soužití už manželství nemá tak stabilní charakter a tudíž ani hodnotu, jako tomu bývalo dříve. Mladé ženy nejčastěji poukazyvaly na větší rozvodovost. „*No asi menší, ta rozvodovost už je tak vysoká, každéj druhéj se rozvádí. To v minulosti podle mě nebylo. Teď když to nefunguje, tak jdeme od toho. Slyšela jsem takovou vtipnou věc, proč se teď spousta lidí rozvádí. V minulosti se věci opravovaly a ne hned vyhazovaly. Takže to si myslím, že vysvětluje všechno.*“¹⁴² „*V dnešní době už takovej význam nemá. Záleží na lidech, jaký má kdo hodnoty a co jemu přijde významný a co ne. Myslím, že v minulosti to ale fakt význam mělo. Teď se polovina lidí rozvádí.*“¹⁴³ „*Dřív to mělo určitě větší cenu, hodnotu a neznám nikoho takhle ze starších*

¹³⁷ Resp. 2

¹³⁸ Resp. 5

¹³⁹ Resp. 3

¹⁴⁰ Resp. 1

¹⁴¹ Resp. 4

¹⁴² Resp. 2

¹⁴³ Resp. 4

párů, že by se jako rozváděli.“¹⁴⁴ Dále jsem se setkala s názorem, že se počet uzavíraných svazků snižuje hlavně z důvodu stoupající finanční nezávislosti žen, které si dříve nemohly dovolit vychovávat potomka samy. „*Já si myslím, že dřív ty lidi nemohli fungovat samostatně. Dřív se prostě finančně víc podporovali navzájem, tam si ty ženský nemohli dovolit být s dětmi samy. By to nedávaly. Dneska, když si každý žijeme na vysoké noze, ženský obzvlášť taky, takže když tě ten člověk naprdne, tak proč ho hned nesbalit a neposlat někam. Proč se trápit dalších x let.*“¹⁴⁵

Starší ženy za snižujícím se významem manželství viděli především jinou dobu a také úpadek morálních hodnot. „*Podle mě lidi ztratili k sobě takovou nějakou úctu, víru. Prostě je to všechno o penězích. Určitě má menší význam. I víc právně ošetřený to bylo*“¹⁴⁶ „*Dříve si jeden druhého vážil, měl úctu. Dnes už to není takové.*“¹⁴⁷ Stejně jako u mladých žen, i u generace babiček jsem se setkala s výpovědí, že v pozadí může stát i větší nezávislost žen na mužích. „*Určitě nižší....Ženy začínají být hodně nezávislé. Je také hodně žen, které se nevdávají, to předtím nebylo. Zaprvé hodně žen nezastávalo vyšší funkce. I když byl chlap blbej jak tágo, tak tam byl. Sem tam některá se dostala, ale to byla opravdu výjimka. Ted' ženy zastávají i vysoké funkce a některé si vydělají i víc než chlap, jsou na něm nezávislé. Ted' ani hodně žen nechce dítě.*“¹⁴⁸

Budoucnost manželství

V souvislosti s klesajícím významem manželství jsem se všech respondentek v mém vzorku ptala také na to, jakou mají představu o budoucnosti této instituce jako takové. Zda bude manželství dále upadat či se jeho význam znovu stabilizuje a opět nabude na síle, jako tomu bylo v minulosti. Jejich odpovědi se různily. Některé mladé ženy viděly budoucnost manželství v zásadě kladně, ale jak zmiňovaly, je nutné, aby bylo bráno stejně vážně a závazně, jako tomu bylo dříve. „*Jo myslím, že jo, ale je nutný aby to ty lidi brali fakt jako závaznej slib, že když už si někoho jednou beru, tak věřím v to, že to je napořád.*“¹⁴⁹ „*Já, protože jsem věčněj optimista, tak věřím a doufám, že to zase získá tu svoji původní hodnotu a*

¹⁴⁴ Resp. 5

¹⁴⁵ Resp. 1

¹⁴⁶ Resp. A2

¹⁴⁷ Resp. A3

¹⁴⁸ Resp. A5

¹⁴⁹ Resp. 2

cenu to manželství a ten svazek a že to bude zase jako dřív. ¹⁵⁰ Další uvedly, že manželství tu bylo vždycky, a vždy tu také ale bude, avšak že je možné, že se jeho závaznost bude snižovat a naopak rozvody budou stále častějším jevem. Ale přesto *„vždycky se budou lidi brát. Jasně, je to prostě vyústění toho vztahu. A lidi spolu budou žít vždycky, takže i brát se budou vždycky. Třeba se budou častěji rozvádět, takže budou mít za život například 3 svatby.* ¹⁵¹ *„Já myslím, že to má budoucnost. Přece jenom to manželství už tady nějakou dobu je a funguje to tak.* ¹⁵² V mém výzkumném vzorku byla pouze jedna mladá žena, která měla o budoucnosti manželství negativní představu. *„Bude to tak klesat, že tady pak bude každé žít v harému. Nemyslím si, že by se to vyvíjelo někam směrem nahoru.* ¹⁵³ Podobně jako mladší respondentky, i starší ženy se ve většině případů shodly na tom, že manželství má budoucnost a tuto skutečnost vnímaly kladně. Příkladem mohou být následující výroky. *„Já myslím, že má, že to bylo a bude. Že to zase bude, že se to zlepší. Ted' je to teda úplně nadivoko. Až to není pěkný.* ¹⁵⁴ *„Já myslím, že jo, že určitě to má budoucnost. To už je ten život takovej. Musí mít člověk víru. Bude to dobrý. Víra tady musí být.* ¹⁵⁵ Zcela výjimečnou se ukázala být „předpověď“ jedné z nich, která osud manželství viděla černě. *„Já si myslím, že za 50 roků, bude manželství taková rarita, jako bylo před 50 lety, když někdo žil na hromádce.* ¹⁵⁶

Shrnutí:

Všechny respondentky z výzkumného vzorku se shodly na tom, že manželství mělo v minulosti bezpochyby větší význam. Za možné příčiny tohoto poklesu uváděly příslušnice obou generací vysokou rozvodovost, „jinou dobu“ a také větší míru nezávislosti žen na mužích, které mohou své děti klidně vychovávat samy a nemusí tak setrvávat v manželství, jež je nenaplňuje.

Z výzkumu také vyplynulo, že téměř všechny mladé ženy, mají v plánu se v budoucnu vdát. Ovšem samotný pohled na manželství se u mladých respondentek různil. Vesměs převažovaly kladné názory, ale jak se ukázalo, některé k manželství přistupují

¹⁵⁰ Resp. 5

¹⁵¹ Resp. 3

¹⁵² Resp. 4

¹⁵³ Resp. 1

¹⁵⁴ Resp. A1

¹⁵⁵ Resp. A3

¹⁵⁶ Resp. A5

víceméně lhostejně. I přes to je patrné, že manželství má v životě mladých žen nezastupitelný význam. Vyloženě negativní postoj k této problematice nebyl zaznamenán.

Ačkoli respondentky z generace vnuček chtějí vstoupit do manželství, ohledně důležitosti svatebního obřadu byly nejednotné. Část z nich vnímala svatbu jako romantický a přelomový okamžik v jejich životě. Pro jiné byla svatba nepodstatnou a drahou záležitostí. Pro další zase příležitostí uspořádat „večírek“ kde se sejdou jejich přátelé a rodiny.

Co se týká budoucnosti instituce manželství, uváděly mladší i starší dotazované ženy podobné prognózy. Lidé podle nich budou sňatek a manželství pořád vnímat jako jakési završení vztahu a první krok k založení své vlastní rodiny. Výjimku tvořily pouze respondentky jednotlivkyň, z každé generace jedna, které byly ve svých výpovědích ohledně budoucnosti manželství značně negativní. Mladší dotazovaná žena měla za to, že svazky budou tak upadat, až budeme nakonec všichni žít podle jejích slov v „harému“ a starší žena deklarovala, že za 50 let bude manželství stejnou raritou, jako bylo před 50 ti lety žít v nesezdaném soužití.

ZÁVĚR

Problematika zvyšujícího se počtu lidí, kteří namísto tradičního manželství, upřednostňují život v nesezdaném svazku, je v dnešní době obzvláště diskutovanou otázkou. Většina mladých lidí před uzavřením manželství prožije několik let v nesezdaném soužití. Ačkoli je patrné určité snižování významu manželství, pro řadu mladých lidí představuje významnou a i nadále smysluplnou instituci, jež si většina z nich spojuje se začátkem rodinného života. Ve své práci jsem si stanovila cíl, kterým bylo zjistit názory a postoje dvou generací žen na manželský svazek a nesezdané soužití. Sledovala jsme postoje mladých žen, které žijí v nesezdaném svazku a to právě na život v neoficiálním partnerství a také na manželství. Zajímalo mne, zda v budoucnu tyto ženy plánují uzavřít sňatek a jaké stěžejní motivy by je k tomu vedly. Snažila jsem se poodhalit důvody toho, proč je toto nesezdané soužití v dnešní době tolik oblíbené. Současně jsem věnovala pozornost postojům a případným rozdílům v názorech u respondentek z generace babiček a zjišťovala jsem, zda s tím, že jejich vnučky žijí v nesezdaném svazku, souhlasí.

Na základě analýzy získaných dat jsem dospěla k následujícím závěrům:

- Naprostá většina mladých žen v mém výzkumném vzorku, která aktuálně žije v nesezdaném svazku, chce jednou v budoucnu vstoupit do manželství. Impulsem k tomuto kroku by pro většinu z nich byla touha po založení rodiny.
- Na základě výpovědí z řad mladších respondentek lze konstatovat, že naprostá většina z nich nechce žít v dlouhodobé kohabitaci. Pro dlouhodobou variantu nesezdaného soužití se vyslovila pouze jedna dotazovaná, která může být do značné míry ovlivněna událostmi ze svého nejbližšího okolí. Z analýzy rozhovorů mladších žen se také ukázalo se, že podobně jako respondenti dotazovaní v rámci výzkumu Mladá generace 1997, vidí v úspěšném manželství základ jejich osobního životního štěstí.
- V souvislosti s problematikou nesezdaných svazků jsem u starších respondentek nedošla k jednoznačným závěrům. Některé z nich souhlasily s tím, jak jejich vnučky žijí a chápaly důvody, které je k tomu vedou. Jiné zastávaly zcela opačný názor a s kohabitacemi nesouhlasily. Přikláněly se k přímému manželství.

○ Manželství bylo většinou přijímáno kladně, za jeho hlavní výhody považovaly zástupkyně mladší i starší generace v první řadě citové a materiální zabezpečení jejich potomků i jich samotných. V otázce nevýhod manželského života se obě generace žen shodovaly ve velmi podobných závěrech, které se vztahovaly k omezení osobní svobody a problémům při rozvodech.

○ I navzdory tomu, že se význam manželského svazku v průběhu času snížil a podíl uzavřených manželství průběžně klesá, vidí většina respondentek obou generací jeho budoucnost spíše kladně. Manželství je podle nich vykrystalizováním vztahu dvou lidí a zastávají názor, že je – resp. má být – úzce spojeno se založením vlastní rodiny.

Zcela na závěr lze konstatovat, že i přes narůstající tendence k životu v nesezdaném partnerském soužití se mé respondenty k manželství staví pozitivně, což dokládá skutečnost, že jsem nezaznamenala ani jeden výrazně negativní postoj. Ve většině případů ženy obou generačních skupin vnímaly manželství jako něco, co má dlouhou historii a přetrvává i do budoucnosti.

SEZNAM LITERATURY

BARTOŠOVÁ, Sylvie. Institucionalizace alternativních forem soužití v Evropě. 2008. 63 l. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně.

DISMAN, M., 2002, Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha, Nakladatelství Karolinum, ISBN 80-246-0139-7

FIALOVÁ, L., HAMPLOVÁ, D., KUČERA, M., VYMĚTALOVÁ, S. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2000. ISBN 80-85850-87-7.

GIDDENS, A., Sociologie. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4

HAMPLOVÁ, D., PIKÁLKOVÁ, S. Manželství, nesezdaná soužití a partnerský vztah. In Mansfeldová, Z., Tuček, M. Současná česká společnost. Sociologická studie. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, ISBN 80-7330-009-5.

HAŠKOVA, Hana, RABUŠIC, Ladislav. K nízké sňatečnosti v České republice. Sociální studia, 2008, roč. 5, č. 2,

CHALOUPKOVÁ, J., ŠALAMOUNOVÁ, P. Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, Sociologické studie. ISBN 80-733-0062-1.

JANDOUREK, J. Sociologický slovník. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-269-0.

KATRŇÁK, T. Strukturální příčiny poklesu sňatečnosti a nárůstu svobodných v devadesátých letech v České republice. Sociologický časopis, Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001, roč. 37, č. 2, ISSN 0038-0288.

KOCOURKOVÁ, J., RABUŠIC L. a kol. Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný? Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006. 158 s. ISBN 80-86561-93-3.

KUCHAŘOVÁ, V. Postoje k manželství a rodičovství a reflexe změn podmínek pro rodičovství. In: Rodinná politika jako nástroj prevence sociálního vyloučení. Brno: Národní centrum pro rodinu, 2005. Dostupné z: www.rodiny.cz/f/Image/fotkyNCR/sbornik05.doc.

MARÍKOVÁ, H., PETROUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. Velký sociologický slovník P-Z. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996, 1627 s. ISBN 80-7184-164-1.

MOŽNÝ, I. Rodina a společnost. 2., upr. vyd. Ilustrace Vladimír Jiránek. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, 323 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), ISBN 978-808-6429-878.

RABUŠIC, L. Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě., Praha: Sociologické nakl., 2001, ISBN 80-864-2901-6.

RADIMSKÁ, R., TOMÁŠEK, M. „Singles – nový životní styl a jeho genderová specifika v České republice“. Gender, rovné příležitosti. 2003, 1-2, s. 10 - 12.

SINGLY, F. Sociologie současné rodiny. Vyd. 1. Překlad Stanislav Štech, Ludmila Šašková. Praha: Portál, 1999, ISBN 80-717-8249-1.

TOMÁŠEK, M.; „Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabitující jednotlivce v České republice“. Sociologický časopis. 2006, 42,

TOMÁŠEK, M. „Singles ve světle měnících se typologií a definic: K aktuálně probíhajícímu výzkumu.“ In Mareš Petr; Potočný Tomáš (eds.). Modernizace a česká rodina. Brno: Barrister & Principal, 2003., ISBN 80-86598-61-6.

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří. Praha: Karolinum, 2007, ISBN 978-80-246-1318-5.

VÍTEČKOVÁ, M., BRABCOVÁ, I. *Nesezdané soužití - součást proměny rodiny*. 2010. Přehledová studie. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra pedagogiky a psychologie.

Internetové zdroje:

IV. Nesezdaná soužití - faktická manželství. In Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/210037FDBF/\\$File/113707a2.5.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/210037FDBF/$File/113707a2.5.pdf)

CURTIS, John. Interview with Relationship and Cohabitation Expert Dr. John Curtis [online]. [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: <http://www.accessrx.com/blog/expert-interviews-and-podcasts/interview-with-relationship-and-cohabitation-expert-dr-john-curtis/>

ČERNÁ, Kateřina. ANALÝZA: Nesezdaná soužití v ČR podle výsledků SLDB. [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=65

ČSSD chce vrátit společné zdanění manželů.“ [online]. [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/plany-cssd-a-spolecne-zdaneni-manzelu-d8d-/ekonomika.aspx?c=A130318_125600_ekonomika_spi

Domácnosti podle Sčítání domů, lidu a bytů 2011 Česká republika. In Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/1300451C31/\\$File/DCCR907.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/1300451C31/$File/DCCR907.pdf)

DROTOVÁN, Michal a Branislav BLEHA. Analýza fenoménu singles v Evropě a na Slovensku. [online]. [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: http://www.humannageografia.sk/clanky/Fenomen_Singles_na_Slovensku_a_Europe.pdf

MLČOCH, Zbyněk. Singles- proč jsou někteří lidé raději sami bez partnera. [online]. [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/singles-seznamovani-svadeni/singles-proc-jsou-nekteri-lide-radeji-sami-bez-partnera>

OČADLÍKOVÁ E., Láska na dvou adresách, oddělené soužití v sociologických výzkumech. Sociální studia 2009. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/100310092201.pdf>

Rozvodovost. In: Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

ŠMOLKA, Petr. Soužití bez svatby [online]. [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek%202465.htm>

ŠULOVÁ, Lenka. Partnerské vztahy, manželství a rodičovství [online]. [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2008020102>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1. : Rozhovor: Respondentka A3

Pasportizace:

Rok narození: 1928, vdova, vyučená švadlena.

Jedná se o rozhovor, který byl uskutečněn u respondentky doma, respektive u dcery se kterou žije. Dotazovaná byla přístupná všem mým otázkám, i když některé poskytnuté informace přesahovaly rámec zkoumané problematiky. Z tohoto důvodu jsem je k přepisu rozhovoru nepřiložila.

Mohla byste popsat, v jaké rodině jste vyrůstala a jak jste žila od té doby, kdy jste odešla od rodičů?

Když jsem odešla od rodičů, děvčátko, bože jak už to bylo? Já jsem toho teda taky pochodila. Já jsem byla, jak bych to řekla... Maminka, ta měla dost velký zájem, abych se učila švadlenou a tak jsem se začala učit švadlenou a ta paní, která to provozovala to krejčovství, bydlela v Chocni, potom se odstěhovala do České Kamenice. Já jsem se tam taky odstěhovala, protože jsem tam měla bydlení, a tak jsem tam byla nějaký rok. Vrátila jsem se po tom vyučení, hledala jsem místo a místo jsem našla u ČSD jako telefonní manipulátora. Dělali jsme různé zkoušky, chodily jsme na cvičení a tak. Potom k tomu přibyl dálnopis a telegraf. Tam jsem byla hodně dlouho. Jelikož potom potřebovali tady v Pardubicích, tak jsem dojížděla sem do Pardubic na telefonní ústřednu. Při tom byl ten dálnopis a telegraf.

A jak jste potkala manžela?

Manžela jsem potkala právě tam. Můj manžel tam pracoval taky. On byl provozní technik. Všechno to zařízení a telefony a to vše okolo měl na starosti a tím jsme se jako seznámili. Ale ne tady v Pardubicích ale v Chocni jsme se seznámili. Já už si to taky vše nepamatuju ...

Chodili jste spolu nějakou dobu, když jste se poznali, nebo jste se rovnou vzali?

Chodili jsme spolu. Asi půl roku. Já si to všechno nepamatuji. No my jsme se pak nakonec vzali. To jo. On děda taky bydlel tady v Pardubicích, ale dojížděl do Chocně za tou prací. Tam teda jsme se seznámili, nakonec jsme se vzali a přestěhovali jsme se sem do Pardubic.

Tady byla sestra jeho, ten dům patří jí, ona polovičku nechala bráchovi a vrch si nechala. A už jsme vstali takhle sami.

A pak se Vám narodili děti?

A pak se nám narodila jedna dcera.

Za jak dlouho potom co jste se vdávala, se narodila?

Já už nevím, jak to bylo, bože to už je let, to už je let....Dceři už je 50 přes 50...

Váš manžel byl starší než vy?

Manžel byl o 7 roků starší. Jinak potom jsme tady zůstali na ten důchod. Rodiče moji už zemřeli a ten domek co jsme měli na vesnici, dostal bratr. Já jsem měla ještě sestru a bratra. Sestra jezdila sem do Pardubic do Černé za Bory jak je ta mlékárna. Bratr pracoval v Chocni a on brzy zemřel, bylo mu 63 roků, sestra potom taky na rakovinu zemřela, zůstala jsem sama.

Vy jste žila celý život v manželství?

Ano. Od mých 35 let...

Myslíte, že má manželství nějaké výhody?

Já nevím, já nemůžu říct, že bych měla špatné manželství. Myslím si, že jo, že přece jenom málo platný, dva jsou dva, člověk prostě hledá někoho, chce s ním žít. Teprve teď když člověk ovdoví, tak teprve poznává, jak je to těžký i když mám vnučku a dceru chybí. Vám ten nejbližší člověk. Je to lepší, když ho máte.

Co si myslíte o tom, že Silva žije s přítelem v nesezdaném soužití?

No zrovna nejlepší to není. Není to ani takový ani makový. Myslím si, že to není nejlepší. Byla bych radši, kdyby se vzali, nemusejí mít hned rodinu, ale už budou vědět, že mají jeden druhého a mít v tom druhém oporu, je to tak smysluplnější.

Má podle Vás že nesezdané soužití nějaké výhody?

Já si myslím, že to není dobrý, přeci jenom je lepší to manželství, je v tom pořádek, má to řád., Není to podle mě správný jen takhle....

Když jste byla mladá, žili spolu takhle nějací lidé na psí knížku, jak se říkalo

Nevzpomínám si. Bratr byl ženatý, sestra byla vdaná. Co takhle jsem znala nepamatuji si, že by takhle žili na divoko...většinou byli v manželství.

Aha, spíše tedy většinou byli v manželství.

Já si myslím, že v manželství je to lepší. Rozhodování je lepší, je to takový řád.

Proč myslíte, že v dnešní době takhle my mladí žijeme, aniž bychom byli manželé?

Je to jiná doba. Když my jsme byli mladí, vše bylo úplně jinak. Dnešní doba je jiná, hodně možností. Dříve my jsme byli ušlápnutější, protože nebylo, byli jsme z chudších rodin. Dneska ty možnosti jsou. Můžete jet, kam se vám zlíbí, dělat si co se vám zlíbí. My jsme opravdu byli vychovaní úplně jinak. Ale doba se mění, takže se není čemu divit.

Kolik let bylo Vám, když jste se vdávala?

Jo právě 35 mi bylo. Jo.

A do té doby jste pracovala?

Jo pracovala, až do toho důchodu.

A když jste byla mladá, tak se vdávali nevěsty mladší než teď?

Já myslím, že dříve ne, že se spíše vdávaly starší.

Měla jste nějaké přátele do těch 35 let nebo jste měla jen manžela?

Měla jsem skutečně jen toho manžela. Byla velká láska, moje láska...S nikým bych ho neměnila, teď už vím, co všechno pro mě znamenal, to si ale člověk uvědomí, až když s ním není..

Pak jste spolu byli celý život?

Byli jsme spolu do smrti. On zemřel dříve. Před osmi lety. On šel nakoupit, čekala jsem, kdy přijde s nákupem a už nepřišel. On hodně kouřil, tím si ublížil.

Chtěla byste, aby Silva žila s přítelem v manželství?

Myslím, že jo. Chtěla bych. Je to pro ni určitě lepší. Tak snad to vyjde, nikdo nechce zůstat sám. Doufám, že bude mít manželství stejně nebo aspoň podobně šťastné, jako bylo to moje. Vždycky je to jednou lepší a jednou horší...ale to si každý musí prožít po svém. Chtěla bych, aby měla Silva velkou rodinu, protože bude dobrá máma, to je vidět už teď...a přála bych jí hodného manžela.

Jaký by byl váš názor na to, kdyby Silva již měla dítě a žila v nesezdaném soužití?

Tak to není správné, tak to bych moc nesouhlasila, dítě potřebuje oba rodiče to je jasné, je to lepší když se vezmou. Ale říkám, je to ta doba. Hodně takových případů je, že žijí jen spolu. Nevím no, člověk z té mé doby, to bylo všechno jinak, jinak se žilo. Nebylo všeho jako teď, bylo to horší.

Myslíte, že má pro nás manželství v dnešní době pozitivní význam?

Já myslím, že jo. To střídání těch mužů, to bych nechtěla. To manželství má význam. Nemůžu si stěžovat na manžela, byl slušný, pracovitý, vážil si člověka. Dnes se taky najdou dva, co si hezky vychází vstříc. Taky jsou takový, co se potýkaj, mlátěj, dělaj si šeredný věci, to je těžký. Za nás to taky ne vždy šlo vše hladce. Ty dva musí o to bojovat, aby žili spořádaně. Dříve si jeden druhého si vážil, měl úctu. Dnes už to není takové. Ale záleží na těch dvou, jak se chovaj.

Myslíte si, že se charakter manželství od doby, kdy jste se vdávala Vy, změnil?

Já si myslím, že doba je teď úplně jiná, než tomu bylo, když jsem se vdávala já. Dneska žijeme v době, kdy se každý druhý rozvádí. Potom je to náročný, ale na druhou stranu, když ty dva si nerozumí, je rozhodně lepší odejít, než žít tak nějak nebo chodit za jinýma.

Mělo manželství větší význam, když jste se vy vdávala?

Určitě. Mělo. Já jsem se vdávala pozdě, člověk víc přemýšlel, než když je mladý. Je to takový boj. Život je boj. Je to jako vše ostatní. Jak se střídá počasí tak se střídá i život. Jednou je hůř, jednou lépe. Záleží na každém, jak se k tomu postaví, jestli má snahu se zlepšit. Mně už je přes 80. To se to hovoří.

Jakou roli si myslíte, že bude mít instituce manželství do budoucna?

Já si myslím, že to má význam. Kvůli dětem hlavně. Rodí se děti a je potřeba se starat o ně. Záleží na té rodině, aby se rodiče starali o ty děti. A ne aby to nechali jen tak plavat.

Myslíte, že v budoucnosti my mladí také budeme uzavírat manželství?

Já myslím, že jo, že určitě. To už je ten život takovej. Někdy to vychází někdy ne. Není to lehké všechno, přijdou starosti, nemoce. Záleží na tom každém jednotlivci, jak se k tomu zachová, když se nedaří a když se mi nedaří, nějak s tím bojovat, nějak s tím vycházet. Vycházet s tím co máme. Musí mít člověk víru. Bude to dobrý. Víra tady musí být.

Příloha č.2: Rozhovor: Respondentka č. 5

Pasportizace:

Rok narození: 1985, učitelka ruštiny, 7 let ve vztahu.

Jedná se o rozhovor, který byl pořízen v kavárně v Pardubicích. Respondentka byla ochotná odpovídat na všechny mé otázky. Vzhledem k tomu, že se některé pasáže dostaly za rámec zkoumané problematiky, nejsou k transkriptu připojeny.

Popiš mi prosím, v jaké rodině jsi vyrůstala a jaký je tvůj současný partnerský vztah, ve kterém právě jsi?

Moje rodina čítá mě, sestru, mamku a tatku: Když mně bylo asi 12, tak se rodiče rozvedli, takže jsem dospívala v neúplné rodině. Co se týká mého vztahu, 7 let žiju s přítelem a 7 let spolu zároveň bydlíme ve společné domácnosti.

Jak bys zhodnotila manželství rodičů?

Měli se rádi, pak měli nějaké problémy, tudíž se rozvedli, ale teďka spolu normálně komunikují. Ne že by svoji společnost nějak vyhledávali, ale třeba kvůli nám, nebo když je něco potřeba. Třeba oba mně byli na promoci, zapili moji promoci se mnou. Prostě úplně v pohodě. Není to na ostří nože.

Jak jsi poznala svého současného přítele?

Svého současného přítele jsem poznala v kapele, když jsem zpívala chvíli, a on do ní přišel jako basový kytarista, a po měsíci se rozhodl jít do jiné kapely Rammstein revival a já jsem zjistila, že mi ten člověk chybí více, než je zdrávo a ruka byla v rukávě, začali jsme spolu chodit.

A čím tě zaujal?

No to' otázka. Prostě svojí osobností i nějakým svým charismatem. Tím jak je jinej. Já vím, že to zní asi jako klišé, ale má prostě dobrý srdce a je dobrej člověk. Je s ním hrozná sranda a pro mě je hrozně důležitý se smát a tím mě hrozně imponoval, že mě dokázal rozesmát úplně neskutečně. Takže asi tohle hraje velkou roli.

Jak vypadal váš vztah po tom, co jste spolu začali chodit?

Asi během 14 dnů jsem se k němu přestěhovala. U něho bydlela přítelkyně, se kterou byl necelé dva roky, bydlela tam asi 3 měsíce a vyprovodil ji. Řekl mi, že to skončil se svou přítelkyní, že chce být se mnou a že to záleží na mně. Tak jsem se rozhodla, že budu s ním, že budeme spolu, a během 14 dnů jsme spolu bydleli.

Jaké to bylo, když jste spolu začali bydlet?

Bylo to fajn, protože jsme se nehnuli z postele. A pak, když jsem zjistila, že mi pod nohama hnije cosi, že za mě nikdo neuklidí, tak jsme začali normálně fungovat.

Jak jste vycházeli po finanční stránce?

My jsme to dělali tak, že mně ze začátku pomáhali samozřejmě rodiče, protože jsem byla na škole. Ne nějak závrtně, ale v pohodě jsme vycházeli a Roman měl práci. Platil si hypotéku takže s penězma jsme byli Takhle - já říkám, že jsme byli bohatí i přesto, že jsme neměli peníze, protože jsme měli jeden druhého. Já jsem pak začala chodit do práce a pak když jsme ty peníze začali mít, začali jsme jich mít víc, tak se objevily nějaké problémy, takže...

Začaly ty problémy kvůli penězům?

Ne jenom kvůli penězům, určitě, ale když je máš tak to taky není určitě dobrý. Když ty prachy nemáš, tak to neřešíš, protože si to nekoupíš. Když je máš tak to pořád řešíš.

A čím tě zaujal?

No toť otázka. Prostě svojí osobností i nějakým svým charismatem. Tím jak je jinej. Já vím, že to zní asi jako klišé, ale má prostě dobrý srdce a je dobrej člověk. Je s ním hrozná sranda a pro mě je hrozně důležitý se smát a tím mě hrozně imponoval, že mě dokázal rozesmát úplně neskutečně. Takže asi tohle hraje velkou roli.

A jaký byl hlavní důvod, že si se k němu nastěhovala?

Že jsme chtěli být spolu, on bydlel v Bohdanči, já jsem bydlela v Rovni, což bylo od sebe nějakých 35 km, ale ta doprava, ten čas... prostě chtěli jsme být spolu, měli jsme se hrozně rádi. Velká zamilovanost, chtěli jsme být spolu pořád.

Jak to máte s hospodařením, když jste již nějakou dobu spolu?

Co se týká hospodaření tak určitě je to těžší, protože Roman s penězi neumí. Nevím jak je to možný, protože jeho maminka je ekonomicky vzdělaný člověk, dělala celý život ve spořitelně a vedla ho k tomu, aby šetřil atd. Ale ten Roman to prostě neumí. On žije tak, že teď mám peníze, teď je pojd' utratit a já jsem zase naučená jinak, myslet dopředu, myslet, co bude zítra, takže tam určitě problémy jsou, byly, budou.

A co se týká společného chodu domácnosti?

Na chodu domácnosti se jinak podílíme společně. Tak nějak.

Jak máte rozdělené domácí práce?

Co se týká úklidu, na tom se podílíme vždycky spolu, já jsem radši, když si takové ty věci jako prádlo a tak dělám sama, protože když Roman vypere a pověsí prádlo, tak to nejde. Ale třeba nádobí umyje, vyluxuje, prach utře, to je v pohodě. Takže abych jenom já dřela, to ne.

Jaké podle tebe má nesezdané soužití výhody?

Největší výhodu spatřuju v tom, že kdykoliv se můžu sbalit a odejít a udělat za tím tlustou čáru.

Myslíš, že má to nesezdané soužití nějaké minusy oproti manželství?

No určitě právě to, že není nic smluvně vyřešený a ten jeden z toho vždycky vyjde hůře finančně, nemluví o těch citovejch věcech, ale spíše o tom materiálním zabezpečení. Papír,

hypotéka je napsaná na Romana, byt je Romana, takže smůlička no. To je velmi velká nevýhoda toho společného soužití. Takže jenom tohle, nenapadá mě nic jiného.

A jaký je tvůj pohled na manželství, máš v plánu se někdy vdát?

Chtěla bych, určitě bych se chtěla někdy vdát , chtěla bych, aby se mé děti narodily do úplný do sezdaný rodiny a už jenom proto, že jsem to doma měla tak, jak jsem to měla, že se naši rozvedli a tak dále, tak bych chtěla, abych tak samozřejmě nedopadla, aby to fungovalo tak abychom fungovali jako úplná rodina,když už ta moje prostě nedopadla úplně podle mých představ. Na tom si hodně zakládám

Jak by ses zachovala, kdybys náhle otěhotněla, vdala by ses?

To by záleželo na situaci, víš co, jestli bychom spolu chtěli bejt... Ale jo, jo.

Máš v plánu se vdát za svého současného partnera nebo vůbec se někdy vdát?

Jo chtěla bych se vdát jednou a aby to prostě bylo na pořad nechtěla bych se vdávat podruhé.

Takže věříš v manželství na celý život?

Zatím ještě věřím.

Jak se díváš na lidi, kteří žijí v nesezdaném soužití dlouhodobě, bez sňatku?

Myslím si, že to je v první řadě hlavně jejich rozhodnutí, já jim to nějak nezazlívám. Je to jejich věc a nikdo nemá právo to nějak soudit, nebo jim do toho mluvit, může říct svůj názor.

A dokázala bys ty takto žít?

Nedokázala, určitě pokud tam jsou už ty děti, tak jsem za, aby byli prostě oddaní, když spolu žijí dva lidé dlouhodobě bezdětně, tak v tom nevidím vůbec žádný problém a dokázala bych si i já představit takhle fungovat.

Co by pro tebe konkrétně byl impuls, aby ses vdala?

Hmm impuls k tomu abych se vdala... To by mě nejdřív někdo musel nejprve požádat o ruku. Byl by to impuls, ale prostě že bych milovala toho člověka, který se mě zeptá, zda si ho vezmu.

A děti? Hrály by v tom roli, kdybys třeba zjistila, že jsi těhotná?

Určitě jo. Určitě by to v tom rozhodnutí hrálo velkou roli.

A máš pocit, že se něco změní, až se vdáš?

Já myslím, že je to určitá míra zodpovědnosti větší než normálně, když žiješ s někým na hromádce Určitě jo. Vůči dětem, vůči tomu partnerovi. Ale jestli je to nějaké omezení...Ne, nemyslím. Myslím, že když do toho jdeš, do toho sňatku, tak je to proto, že ho miluješ a chceš být s ním, takže se de fakto podle mě nic nezmění, jakoby citově jestli mi rozumíš.

Jakou nevýhodu má podle tebe manželství?

Hm tak třeba následně potom ten rozvod, když se to manželství nepovede, tak ty tahanice, soud, to jsem si sama jako malá holka zažila, to není nic příjemného. Takže asi spíš jenom ten špatnej konec. Jinak si myslím, že dobrý.

Co si myslíš, že vede lidi k tomu, že manželství uzavírají?

Že se berou, ano? To že se milujou a že chtějí nějakým způsobem potvrdit, zpečetit tím, že se kruh uzavře a budou spolu žít až na věky věků.

Má pro tebe svatba, nějaký speciální význam?

Jasně, chci krásnou svatbu, je to jenom jednou v životě, že jó. Ale nejenom to.... že budu mít krásný šaty, který si mimochodem sama navrhnu ..

Myslíš, že to, jaký ty máš názor na manželství, může pramenit z nějakých tvých předchozích vztahových zkušeností nebo z toho s čím ses v životě setkala?

Určitě, určitě už jenom to, že chci mít plně fungující rodinu a taky chci, aby to bylo na celý život, tak to je samozřejmě ovlivněný mojí zkušeností z mojí rodiny. Takže rozhodně jo.

Co si myslíš o tom, jak v dnešní době narůstá počet lidí, kteří žijí nesezdaném soužití?

Je to možná tím, že ti lidi si chtějí být jistí že chtějí být spolu a pak chtějí založit tu rodinu, mít děti protože dneska, když se dva lidi vezmou po půl roce, po roce, tak se pak po dvou letech rozvádí. Já myslím, že je to z tohoto důvodu, že je to ostražitost těch lidí. A já myslím, že je to dobře.

Že si to jako nejdřív vyzkouší?

Jo, že si to vyzkoušej. Ono něco jiného je, když jsi s někým rok a jseš hrozně zamilovaná a něco jiného je, když jsi s ním 7 let.

Mohla bys nějak shrnout hlavní výhody předmanželského nesezdaného soužití?

Hm, tak hlavní výhoda je to, že poznáš jeden druhého, poznáš ho skrz naskrz, víš, co od toho člověka můžeš čekat. Víš, jestli se o něj můžeš opřít za těch 5, 6, 7 let co jste spolu už se určitě odehráli nějaké strasti a tak dále, takže určitě sis už vyzkoušela to, jak ten člověk funguje, jestli ti je oporou atd.

A mohla bys říct, podle jakého ideální vzorce bys chtěla žít ty?

Vzorec úplně takhle nemám, ale ideálně by bylo kdyby no prostě - pojd'me spolu žít 7, 8 let, pojd'me se pak vzít, pojd'me mít spolu děti, pokud to bude fungovat, pokud se budeme mít rádi.

Myslíš, že má manželství větší nebo menší význam než v minulosti?

Myslím, že v minulosti mělo větší význam, ale je to dobou, tím, že prostě žijeme v tomto století, ve kterém žijeme, a leccos se změnilo, změnily se priority. Určitě já se jinak koukám na svatbu a soužití dvou lidí na hromádce než moje babička.

Dřív to mělo určitě větší cenu, hodnotu a neznám nikoho takhle ze starších párů, že by se jako rozváděli.

Myslíš, že má instituce manželství budoucnost?

Já, protože jsem věčněj optimista, tak věřím a doufám, že to zase získá tu svoji původní hodnotu a cenu to manželství a ten svazek a že to bude zase jako dřív.